

اذکار صالحین

جمع و ترتیب از:

دکتور نظام الدین «نافع»

استاد پوهنتون (دانشگاه) اسلامی

بین المللی اسلام آباد - پاکستان

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.ahlesonnat.com

www.isl.org.uk

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.videofarda.com

www.nourtv.net

www.sadaislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.islam۴۱۱.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۸
انگیزه نوشتن این رساله:.....	۸
دعا و نیایش.....	۱۰
فضائل و خوبیهای دعا:.....	۱۱
آیات قرآنی:.....	۱۱
احادیث نبوی:.....	۱۳
شروط دعا کننده:.....	۱۴
یاددهانی:.....	۱۵
اوقات و حالاتیکه در آنها دعا قبول میگردد:.....	۱۶
کسانیکه دعای شان به اجابت میرسد:.....	۱۶
آداب دعا و مستحبات آن:.....	۱۷
چرا دعا به اجابت نمی رسد؟.....	۱۷
نمونه از دعاهاى انبياء <small>عليهم السلام</small> در قرآن مجید:.....	۱۸
سائر دعاهاى قرآنی:.....	۲۶
دعای اصحاب کهف:.....	۲۶
دعای آسیه زن فرعون:.....	۲۶
آیه های شفا:.....	۲۹
احادیث شفا:.....	۳۱
استغفار و طلب آمرزش:.....	۳۳
فضیلت تلاوت قرآن مجید:.....	۳۶
فضیلت درود گفتن بر پیامبر بزرگوار اسلام <small>صلى الله عليه وسلم</small> :.....	۳۷
فضیلت اسماء الله تعالی.....	۴۰

- ۴۱ ..... طریقه خواندن اسماء الله تعالی: .....
 ۴۱ ..... اسماء الله تعالی: .....
 ۴۲ ..... ترجمه و شرح اسماء الله تعالی: .....
 ۵۵ ..... خواص اسماء الله تعالی: .....
 ۵۷ ..... اسم اعظم خداوند ﷻ: .....
- اوراد و اذکار صبح و شام** ۶۲
 ۶۳ ..... بخش قرآنی: .....
 ۶۳ ..... احادیث نبوی ﷺ: .....
 ۶۳ ..... اوراد بخش قرآنی: .....
- طریقه وضوء و دعاهای آن** ۸۳
- طریقه ادای نماز** ۸۵
 ۸۵ ..... نیت نماز: .....
 ۸۸ ..... نماز استخاره: .....
 ۸۹ ..... دعای استخاره: .....
 ۸۹ ..... نماز حاجت: .....
 ۹۰ ..... دعای حاجت: .....
- دعاهای متفرقه** ۹۱
 ۹۱ ..... دعای وقت بیرون شدن از منزل: .....
 ۹۱ ..... دعای مسافر: .....
 ۹۲ ..... دعای وقت روان شدن بسفر: .....
 ۹۲ ..... دعای وقت سوار شدن بوسایل سفر: .....
 ۹۳ ..... دعای بازگشت از سفر: .....
 ۹۳ ..... دعای طلب باران: .....

۹۳	دعای وقت داخل شدن بمسجد:
۹۴	دعای وقت بیرون شدن از مسجد:
۹۴	دعای وقت داخل شدن به بازار:
۹۵	دعای داخل شدن به بیت الخلاء:
۹۵	دعای وقت بیرون شدن از بیت الخلاء:
۹۵	دعای تعزیت:
۹۵	دعای زیارت قبور:
۹۶	دعای پیش از شروع طعام:
۹۶	دعای بعد از فراغت از طعام:
۹۶	دعای مهمان برای میزبان:
۹۷	دعای روزه دار برای کسیکه او را افطاری داده است:
۹۷	دعای وقت افطار:
۹۷	دعای وقت عیادت مریض:
۹۷	دعای عطسه زننده:
۹۸	دعای برای کسیکه از دواج نموده است:
۹۸	دعای خیر و برکت بر متاعی که انسان خریداری میکند:
۹۸	دعای وقت دیدن ماه نو:
۹۹	دعای وقت دیدن در آینه:
۹۹	دعای وقت آواز رعد و برق:
۹۹	دعای وقت نوشیدن آب زمزم:
۹۹	دعای ختم مجلس:
۱۰۰	دعای وقت همبستر شدن با همسر:
۱۰۰	دعای قبل از خواب:
۱۰۰	دعای وقت بیدار شدن از خواب:

- دعای عقیقه: ۱۰۰
- دعای قنوت: ۱۰۱
- دعای نجات از غم و اندوه: ۱۰۲
- دعای بی قراری: ۱۰۳
- دعای رفع نا آرامی و یا ترس در خواب: ۱۰۴
- دعای برای عزت و رسیدن بمقام و منصب: ۱۰۴
- دعای طلب علم: ۱۰۴
- دعا برای جلوگیری از امراض خطرناک: ۱۰۵
- دعای صحتی و سلامتی: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»^۱ ..... ۱۰۵
- دعای نجات از شرک: ۱۰۵
- دعای وقت دیدن مصیبت زده: ۱۰۵
- دعای بعد از اذان: ۱۰۶
- دعای وقت روبرو شدن به دشمن: ۱۰۶
- دعای درخواست اخلاق حسنه: ۱۰۶
- دعای جنازه: ۱۰۶
- دعای برای جنازه پسر نابالغ: ۱۰۷
- دعا برای جنازه دختر نابالغ: ۱۰۸
- دعای برای علاج بی خوابی: ۱۰۸
- دعای سجده تلاوت: ۱۰۸
- دعای وقت شنیدن آواز خروس: ۱۰۹
- دعای وقت شنیدن عرعر خر: ۱۰۹
- دعا برای نجات حاصل کردن از عادات و اخلاق ناپسند: ۱۰۹
- دعا برای رفع مشکلات: ۱۰۹
- دعا جهت نجات یافتن از قرض داری: ۱۱۰

۱۱۰	.....دعا برای پدر و مادر:
۱۱۱	.....شش کلمه دین
۱۱۱	.....اول کلمه طیبه:
۱۱۱	.....دوم کلمه شهادت:
۱۱۱	.....سوم کلمه تمجید:
۱۱۱	.....چهارم کلمه توحید:
۱۱۲	.....پنجم کلمه استغفار:
۱۱۲	.....ششم کلمه رد کفر:
۱۱۴	.....وظیفه نهایت آسان و پر وزن در صحیفه اعمال:
۱۱۵	.....فهرست ماخذ
۱۱۶	.....آثار علمی مؤلف

پیشگفتار

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم وعلی آله وأصحابه أجمعین.
و بعد: خداوند ﷻ را نهایت سپاسگذارم که بمن توفیق ارزانی نموده است تا
توانستم مجموعه ای از اذکار قرآنی، و احادیث گرانبهای آنحضرت ﷺ را جمع آوری
نمایم.

انگیزه نوشتن این رساله:

هدفم از جمع آوری این رساله دو چیز بوده است:

۱- بسیاری از مردم را میدیدم که بعضی از اذکار را ورد خود ساخته و به
خواندن آنها صبح و شام مبادرت میورزند درحالیکه خواندن این اذکار نه از آیات
قرآنی بوده و نه هم از احادیث نبوی ﷺ، و نه هم در کدام حدیث و اثری خواندن
آنها ثابت شده است، و حتی در خواندن بعضی از این اذکار مبالغه و گزاف گوی
های زیادی بعمل آمده است، و بمنظور تشویق و ترغیب خواننده روایات و اسناد بی
اساس و بی محتوی ساخته و بافته عده ای از مردم بی خرد و نادان در آنها درج و
ثبت شده است، و از طرف بعضی از چاپ خانه ها که هدف شان جز فروش نشرات
شان چیز دیگری نیست به نشر سپرده شده است. بناء لازم دیدم جزوه را که از آیات
قرآنی و احادیث نبوی شریف منتخب شده است به نشر سپارم.

۲- همسر و والدۀ عبدالباسط جان که علاقه شدیدی به خواندن اذکار دارد،
همیشه بمن توصیه می نمود که مجموعه ای از اذکار را جمع، و به زبان دری که
یکی از زبان های رسمی ملت مسلمان افغانستان است ترجمه نمایم تا برای خودش
و دیگر خوانندگان این رساله سهولت میسر گردد، که اینک بحمد الله تعالی رساله
موصوف آماده طبع شده خدمت خوانندگان بی نهایت عزیز و مهربان تقدیم میگردد.

این را باید تذکر دهم که شاید بعضی ها بگویند که خواندن تمام این مجموعه همه روزه وقت زیادی را دربر میگیرد، و از جانبی برای خواننده نیز ملال و کسالت پیدا میشود. در جواب باید گفت: که خواندن تمام این مجموعه همه روزه ضروری نبوده بلکه هدف از نوشتن آن این است که اگر کسی میخواهد کدام ذکر و اورادی را بخواند میتواند به قدر توان و مطابق ذوق خویش همان اذکاری را انتخاب نماید که خواندن آنها اساس شرعی داشته و برای خواننده ثواب و اجر حاصل گردد. مثل عربی است که میگویند: «ما لا یدرک کله لا یترک جله» اگر کسی همه چیزها درک نمیگردد همه آنها ترک هم نمیگردد.

در اخیر از همه خوانندگان این مجموعه تقاضا مینمایم که این بنده حقیر را از دعای خیر خویش فراموش نساخته و در جمله کسانی که در دعای خود شامل میسازند شاملم گردانند.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین.

وبالله التوفیق وبه نستعین.

اسلام آباد - پاکستان.

دکتور نظام الدین «نافع»

تاریخ ۲۰۰۸/۲/۱۰م

دعا و نیایش

دعا و نیایش یکی از مهمترین وسائل ارتباط بندگان با خداوند جَلَّالَهُ اسْمُهُ است، و روح هر عبادتی قرب به خداوند و راز و نیاز با او می باشد. دعا بهترین عبادت و وسیله ای حرکت با دوابالی است که انسان با دعا هم از امکانات مادی کمک میگیرد و هم از امدادهای غیبی نیرو می یابد. دعا آنگاه با اجابت مقرون میگردد که همراه با ایمان و اخلاص بوده و دعا کننده مطیع فرامین خداوند بگردد، و از صمیم قلب به اجابت دعای خویش ایمان داشته باشد. دعا از هر کس، و در هر کجا، و در هر وقت و زمانی که باشد، اگر خداوند بخواهد قبول میگردد. دعا کننده در دعای خویش همرنگی تمام عیاری با همه جهان هستی میکند. ﴿كُلُّ لَهٗ قَانِتُونَ﴾^(۱). (همه به او فرمان برند).

اگر ما کمی دقیق در مسأله دعا بنگریم می بینیم که همه موجودات در حال در خواست از خداوند جل و علا شانه میباشند. ﴿يَسْأَلُهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾^(۲). (تمام کسانیکه در آسمانها و زمین است از او [حاجات خود را] میجویند او هر روز در شأنی است).

هیچ فرد مسلمانی از اثرات روانی، اجتماعی، و تربیتی دعا بی خبر نمیشد زیرا انسان برای تقویت اراده خویش و برطرف ساختن نا راحتیهای خود به تکیه گاهی احتیاج دارد که او را یاری و مدد نماید و آن همان ذات پاک خداوند جَلَّالَهُ اسْمُهُ است. دعا چراغ امید را در انسان روشن میسازد، و انسان بوسیله دعا و تضرع شایستگی بیشتری

۱- سوره روم، آیه: ۲۶.

۲- سوره رحمن، آیه: ۲۹.

برای بدست آوردن فیوضات خداوند حاصل میکند. و قلب و روحش از طریق دعا پیوند نزدیکی به خداوند پیدا می نماید.

فضائل و خوبیهای دعا:

در رابطه به فضائل و اهمیت دعا آیات و احادیث فراوانی آمده است که درینجا بعضی از آیات و احادیث به سمع خوانندگان عزیز رسانیده میشود.

آیات قرآنی:

۱- خداوند میفرماید: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾^(۱).

ترجمه: (هنگامیکه بندگان من از تو در باره من سؤال کنند من یقیناً (با ایشان) نزدیکم چون دعا کننده مرا بخواند، دعایش را اجابت میکنم پس آنها باید دعوت مرا بپذیرند و باید بمن ایمان بیاورند تا باشد که براه راست رهیاب گردند).

سبب نزول آیه مبارک:

برای این آیه مبارک چندین سبب نزول ذکر شده است مگر مال همه آنها یک چیز است و آن عبارت از دعا و خواست از خداوند ﷻ می باشد. امام ابن جریر طبری رحمته الله از معاویه پسر حیده که وی از پدر خویش روایت میکند چنین گفته است: «قال: جاء أعرابي إلى النبي ﷺ فقال: أقریب ربنا فنناجیه، أم بعيد فننادیه؟»^(۲). (اعرابی نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله آمد و گفت: آیا پروردگار ما نزدیک است که او را آهسته بخوانیم یا دور است که او را

۱- سوره بقره، آیه: ۱۸۶.

۲- جامع البیان عن تأویل آی القرآن للإمام الطبري ۲ / ۲۰۹.

باواز بلند بخوانیم؟ آنحضرت در برابر سؤالش خاموشی اختیار نمود سپس آیه مبارک نازل شد).

و نیز چنین روایت شده است: **أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ الْمُسْلِمِينَ يَدْعُونَ اللَّهَ بِصَوْتٍ مَرْتَفِعٍ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ، فَقَالَ لَهُمْ: «أَيُّهَا النَّاسُ! ازْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ»**^(۱). (پیامبر اسلام ﷺ در غزوه خیبر از مسلمانان شنید که باواز بلند خدا را می خوانند، آنحضرت بایشان فرمود: ای مردم آواز خود را آهسته کنید همانا شما یان کر و غایب را دعا نمیکنید بلکه شما کسی را که شنوا است و بشما نزدیک است میخوانید و او با شما است). (و این را باید دانست که مراد از قرب و نزدیکی خداوند به بنده قرب مکانی نبوده بلکه مراد از آن قرب علم و اجابت دعوت و خواست بنده است).

در آیه مورد بحث خداوند هفت مرتبه بذات پاک خود اشاره میکند، و هفت بار به بندگان، این امر نهایت قرب و ارتباط و پیوستگی و محبت خدا را به بندگان ثابت می سازد. و میفرماید: **﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾**^(۲). ترجمه: (پس خدا را بخوانید و عبادت و طاعت را خاص از آن او بدانید هر چندیکه کافران دوست نداشته باشند).

۲- و میفرماید: **﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾**^(۳).

۱- جامع البیان عن تأویل آی القرآن للطبري ۵ / ۲۶۲.

۲- سوره غافر، آیه: ۱۴.

۳- سوره نمل، آیه: ۶۲.

ترجمه: (آیا کیست که دعای درمانده ای را چون به او نیایش نماید اجابت میکند و بدی را دور میسازد؟).

احادیث نبوی:

از پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ در رابطه با دعا احادیث زیادی روایت شده از آنجمله به روایت امام ترمذی از حضرت انس رضی الله عنه چنین آمده است. «الدعاء مخ العبادة». دعا مغز عبادت است. و در روایت نعمان پسر بشیر از آنحضرت صلی الله علیه و آله چنین نقل شده است: «الدعاء هو العبادة». دعا عبادت است^(۱). و در روایت حضرت علی رضی الله عنه از آنحضرت صلی الله علیه و آله باین عبارت نقل قول شده است: «الدعاء سلاح المؤمن وعماد الدين ونور السماوات والأرض»^(۲). (دعا سلاح مؤمن، و ستون دین، و نور آسمانها و زمین است). آیا دعا منافی رضا و تسلیم در برابر خداوند جل جلاله است؟ کسانی که میگویند: دعا کردن مداخله در کار خدا است و خداوند هرچه مصلحت بنده را بداند انجام میدهد، و او مصالح ما را از خود ما بهتر میداند، بناء برآن ضرورت به دعا نیست. این مردم چنانچه قبلاً هم تذکر گردید از اثرات روانی، اجتماعی و تربیتی دعا و نیایش بی خبر اند و این را نمی دانند که دعا بذات خودش عبادت و خضوع و بندگی است. و انسان توسط دعا ارتباط خاصی به خداوند پیدا میکند چنانچه میفرماید: ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾^(۳). ترجمه: (مرا

۱- مسند امام احمد بن حنبل، کتاب ادب مفرد امام بخاری.

۲- مسند أبو يعلى ومستدرک حاکم، وحاکم گفته است که حدیث موصوف صحیح است.

۳- سوره غافر، آیه: ۶۰.

نیایش کنید تا -دعای- شما را اجابت کنم). یکی از اهداف مهم عبادت همانا نیایش، تضرع، و اظهار عجز و انکسار در برابر خداوند و منقاد شدن به قدرت کامله الله ﷻ میباشد. چنانکه میفرماید: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾^(۱). (پروردگارتان را با تضرع و نهانی [به نیایش] بخوانید. بی گمان او از حد گذرندگان را دوست نمی دارد).

شروط دعا کننده:

دعا کننده باید باین عقیده باشد که تنها کسیکه قادر و توانا بر اجابت دعای من است همانا خداوند یگانه و یکتا است و تمام وسائل و اسباب به اراده و فرمان خداوند کارگر می افتد و باید دعاکننده در حین دعا نمودن نیت خود را تصحیح نماید، و از صدق دل و حضور قلب دعا کند چرا که خداوند دعای کسیکه از دل غافل او را میخواند نمی پذیرد. و از خوردن غذای حرام پرهیز نماید، و از دعا کردن احساس ملال نکند. یکی از علماء بنام سهل ابن شستری شروط دعا را هفت چیز وانمود کرده است: تضرع، خوف، امید، مداومت بر دعا، عام گردانیدن دعا، و خوردن روزی حلال، و بعضی علماء این چهار چیز را شرائط دعا گفته اند:

- ۱- به تنهای قلب خود را حفاظت کند.
- ۲- همراه با مردم زبان خود را کنترل نماید.
- ۳- و نظر خود را از نا محرم منع نماید.
- ۴- و شکم خود را از حرام پاک کند.

۱- سوره اعراف، آیه: ۵۵.

یاددهانی:

این نکته قابل تذکر است که دعا کننده باید در دعای خود از خداوند چیزهای را که حرام و ناجائز قرار داده است نخواهد، گناه و معاصی ننماید، قطع صلۀ رحم نکند، به حقوق مسلمانان تجاوز ننماید، و ظلم و تعدی نکند، و در اجابت دعا عجله ننماید، باین معنی که بگوید من دعا زیاد نمودم ولی خداوند دعای من را نه پذیرفت. بناء باید بنده مسلمان به همه این امور پای بندی نماید تا اگر خداوند بخواهد دعایش بزودی مورد اجابت بارگاه ذات اقدس الهی قرار گیرد. پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ در حدیثی چنین فرموده اند: عن أبي هريرة رضی الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «تستجاب لأحدكم ما لم يعجل يقول: قد دعوت ربي فلم يستجب لي»^(۱).

(از حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت شده که: آنحضرت ﷺ فرمود: دعای یکی از شما اجابت می شود تا مادامیکه شتاب نکند و بگوید: به پروردگرم دعا نمودم و دعای مرا اجابت نکرد). و نیز آنحضرت ﷺ می فرماید: عن عبادة بن الصامت رضی الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «ما على الأرض مسلم يدعو الله بدعوة إلا آتاه الله إياها أو صرف عنه من السوء مثلها ما لم يدع بما أنتم أو قطيعة رحم». فقال رجل من القوم: إذا نكثرت. قال: «الله أكثر». رواه الترمذی وقال: حديث حسن. ورواه الحاكم من رواية أبي سعيد وزاد فيه: «أو يدخر له من الأجر مثلها».

(از حضرت عباده بن صامت رضی الله عنه روایت شده است که: آن حضرت ﷺ فرمود: بر روی زمین مسلمانی نیست که دعا به دربار خدا نماید مگر اینکه خداوند دعای وی را

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

اجابت می نماید و یا مثل آنرا از بدی از وی دور میگرداند. مادامیکه به گناه و قطع صلۀ رحم دعا نکند. مردی از میان قوم گفت: ازین به بعد زیاد دعا میکنیم. آنحضرت فرمود: خداوند بیشتر (یعنی احسان و لطف خداوند از درخواست شما زیادتر است). این حدیث را امام ترمذی رحمته الله علیه روایت نموده و گفته است که حدیث حسن و صحیح است. اما حاکم در روایتش چنین افزوده است: (و یا خداوند برای او مانند پاداش او را ذخیره میکند).

اوقات و حالاتیکه در آنها دعا قبول میگردد:

اوقات و حالاتیکه ذیلا مینگاریم در احادیث شریف اوقات و حالاتی گفته شده که دعای بندهٔ مسلمان به اجابت میرسد:

وقت سحری، وقت گشادن روزه (افطار)، میان اذن و اقامت، حالت تنگدستی و مضطر بودن، وقت نزول باران، میدان جنگ، یعنی در میدان کارزار با کفار، بعد از نمازهای فرض، در وقت ادا کردن نماز تهجد، در وقت سجده، ساعتی در شبانه روز جمعه، شب قدر، وقت نوشیدن آب زمزم، در روز عرفه، در میدان عرفات، (روز نهم ذی الحجه). بعد از تلاوت قرآن مجید، در وقت بانک دادن خروس، بعد از «ولا الضالین» گفتن امام، و زمانیکه نظر شخص در اول مرتبه بر خانهٔ کعبه می افتد، و در تمام ماه مبارک رمضان.

کسانیکه دعای شان به اجابت میرسد:

دعای این اشخاص بنا به احادیثکه در مورد از آنحضرت صلی الله علیه و آله روایت شده است زودتر قبول میگردد:

دعای والدین برای اولاد، دعای اولاد صالح و خدمت گذار پدر و مادر، دعای مظلوم و ستمدیده، دعای حاکم عادل و با انصاف، دعای مسافر، مخصوصاً دعای مسافریکه بمنظور خانه خدا سفر میکند، و یا بههدف فرا گرفتن علوم شرعی مسافر میشود، دعای روزه دار در وقت افطار، دعای مسلمان برای برادر مسلمان بالخصوص دعای که در غیاب شخص صورت بگیرد، دعای مریض، و دعای مردم نیکوکار و صالح.

آداب دعا و مستحبات آن:

علماء کرام چیزهای ذیل را آداب و مستحبات دعا گفته اند:

اخلاص نیت، با یقین کامل از خداوند چیزی خواستن، در دعای خود شک و تردید راه ندادن، بجز از خداوند از هیچکس چیزی نخواستن، هر خواست و دعای خویش را سه بار تکرار نمودن، نخست برای خود و سپس برای دیگران دعا نمودن، به گناه خویش اعتراف نمودن، و از خداوند عز و جلال بخشش و عفو خواستن، به عجز و انکسار زیاد مطلوب خود را پیشکش نمودن، نعمتهای خداوند را یاد دهانی و از خداوند توفیق شکر کردن، در اول و آخر دعا حمد و ثنای خداوند را نمودن، در دوران دعا در گفتار و عمل هیبت خداوند را در دل داشتن، پیش از دعا و بعد از آن بر روان پاک پیامبر بزرگوار اسلام تحیت و درود فرستادن، هر دو دست خود را در برابر سینه خود جدا و گشاده قرار داده سپس دعا کردن، و در وقت دعا نمودن از خداوند با اصرار و الحاح زیاد چیزی خواستن بگونه ایکه شخص سائل بسیار گرسنه ای از کسی غذا و طعام بخواهد.

چرا دعا به اجابت نمی رسد؟

- ۱- خداوند را میشناسی اما حق او را ادا نمی نمایی.
- ۲- قرآن مجید را تلاوت میکنی مگر به آن عمل نمیکنی.

- ۳- دعوی محبت رسول ﷺ را مینمای، اما به سنت و طریقه نورانی پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ عمل نمیکنی.
- ۴- جنت را از خداوند خواهانی اما برای داخل شدن به جنت عمل نمیکنی.
- ۵- دعوی دشمنی با شیطان داری اما با شیطان مخالفت نمیکنی.
- ۶- مردن را حق میدانی اما برایش آمادگی نمیگیری.
- ۷- به پیدا کردن روزی حلال مأموری مگر نه روزی حلال میخوری و نه هم لباس حلال به تن داری.

نمونه از دعا‌های انبیاء ﷺ در قرآن مجید:

وقتی ما قرآن مجید را تلاوت مینماییم در بسا سوره‌های قرآن کریم به مناجات و راز و نیازهای حضرات انبیاء علیهم السلام آگاهی پیدا میکنیم. و می بینیم که این علم برداران توحید و رادمردان و بزرگان تاریخ بشریت به حضور پروردگار خویش دست دعا بلند نموده با عجز و انکسار به راز و نیاز می پردازند، و از خدای خویش عرض مسئلت مینمایند بطور نمونه..

۱- حضرت ابو البشر آدم علیه السلام چنین التجا میکند: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾^(۱).

ترجمه: (پروردگار ما! ما بر خویشتن ستم کردیم، و اگر تو ما را نیامرزی و بر ما رحمت خویش را ارزانی نفرمای، ما یقیناً از زمره زیانکاران میباشیم).

۲- حضرت نوح علیه السلام این طور عرض و نیاز به پروردگار خویش مینماید: ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ﴾^(۱). نوح علیه السلام به پروردگار خویش چنین نیایش

۱- سوره أعراف، آیه ۲۳.

کرد: من مغلوب شده ام پس (مرا) یاری فرما). و فرمود: ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾^(۲).

ترجمه: ای پروردگار من! پدر و مادر من را بیامرزد و (نیز) کسی را که (بصفت) مسلمان به خانه من داخل میشود، و همه مردان مؤمن و زنان مؤمنه را).

۳- حضرت هود علیه السلام باین عبارت به پروردگار خود تضرع مینماید: ﴿إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ﴾^(۳).

ترجمه: همانا من به پروردگار خود و پروردگار شما توکل کردم).

۴- حضرت ابراهیم بت شکن علیه السلام این چنین با پروردگار خویش راز و نیاز میکند: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ * رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾^(۴).

ترجمه: (ای پروردگار من، مرا برپادارنده نماز بگردان، و از اولاد من (نیز). ای پروردگار ما، دعای مرا قبول بفرما، ای پروردگار ما، مرا و (نیز) مادر و پدر مرا و همه مسلمانان را در روزیکه حساب برپا میشود بیامرزد). و زمانیکه حضرت ابراهیم علیه السلام بیمار میگردد این چنین به خدای خویش عرض و نیاز مینماید: ﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾^(۵).

۱- سوره قمر، آیه: ۱۰.

۲- سوره نوح، آیه: ۲۸.

۳- سوره هود، آیه: ۵۶.

۴- سوره ابراهیم، آیه های: ۴۰-۴۱.

۵- سوره شعراء آیه: ۸۰.

ترجمه: (و زمانیکه مریض شوم او (خداوند ﷻ) مرا شفا میدهد). و بار دیگر باین عبارت از پروردگار خویش در خواست میکند: ﴿رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّي بِالصَّالِحِينَ * وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ * وَاجْعَلْ لِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ﴾^(۱).

ترجمه: (پروردگارا! بر من حکمت ارزانی کن، و مرا به صالحان پیوست گردان، برای من در (میان امتهای) آینده ذکر خیر قرار ده، و مرا از وارثان بهشت (پراز) نعمتها بگردان).

۵- حضرت اسماعیل علیه السلام

حضرت ابراهیم و پسر ارجمندش حضرت اسماعیل علیهما السلام زمانیکه به امر پروردگار خویش خانه کعبه مکه مکرمه را بنا مینمایند چنین التجا و تضرع میکنند: ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾^(۲).

ترجمه: (پروردگار ما! (این خدمت را) از ما بپذیر واقعاً که تو و تنها توئی شنوا و دانا، پروردگار ما، ما را فرمانبردار خود بگردان، و از نسل ما (نیز) امتی بیافرین (مسلمان) که تسلیم فرمان تو باشند، مناسک ما را بما نشان بده، توبه ما را بپذیر حقا که تو و تنها تویی توبه پذیر مهربان).

۶- حضرت لوط علیه السلام چنین تضرع مینماید: ﴿قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ﴾^(۳).

۱- سوره شعراء، آیه های: ۸۳-۸۵.

۲- سوره بقره، آیه های: ۱۲۷-۱۲۸.

۳- سوره عنکبوت، آیه: ۳۰.

ترجمه: (لوط (علیه السلام) گفت: ای پروردگار من، مرا برین قوم فساد پیشه پیروز گردان).

۷- حضرت یوسف علیه السلام بعد از فراق و دوری زیاد از پدر و اقارب خویش وقتیکه با پدر محبوب و دوست داشته خود ملاقات میکند و با برادران که ایشانرا مورد اذیت و آزار خویش قرار داده بودند مصالحه مینماید چنین با پروردگار خویش به راز و نیاز می پردازد و میفرماید: ﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِنِّي بِالصَّالِحِينَ﴾^(۱).

ترجمه: (ای پروردگار من! واقعاً مرا از قدرت برخوردار گردانیدی و بمن از (علم) تعبیر خوابها آموختی، ای آفریدگار آسمانها و زمین، تو در دنیا و آخرت کار ساز منی مرا مسلمان بمیران، و مرا با صالحان پیوست گردان).

۸- حضرت ایوب علیه السلام:

حضرت ایوب علیه السلام زمانیکه مریض میگردد از عجز و ناتوانی خویش باین عبارت به بارگاه کبریایی خداوند عرض مسئلت میکند: ﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ * فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَأَنبَأَهُ أَهْلَهُ وَمَثَلُهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَذَكَرَى لِلْعَابِدِينَ﴾^(۲).

ترجمه: (و ایوب (را بیاد آور) هنگامیکه به پروردگار خود نیایش کرد (وگفت:): همانا بیماری بمن روی آورده و تو مهربانترین مهربانی، ما دعای او را اجابت کردیم، و بیماری اش را برطرف ساختیم، و خانواده او را باو باز دادیم، و بر ایشان (همانند) تعداد شانرا

۱- سوره یوسف، آیه: ۱۰۱.

۲- سوره انبیاء، آیه های: ۸۳-۸۴.

افزون گردانیدیم، از روی مرحمتی که از جانب ما (بر ایشان) بود و پندی برای پرستش کنندگان).

۹- حضرت شعیب علیه السلام:

وقتی که عده از مستکبران قوم شان از دعوت شان ابا می آوردند و تصمیم میگیرند که حضرت شعیب علیه السلام و مسلمانانی را که بایشان ایمان آورده اند از سرزمین شان اخراج نمایند باین مضمون به خدای خویش به التجا می پردازد: ﴿رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ﴾^(۱).

ترجمه: (ای پروردگارا! میان ما و قوم ما به حق فیصله کن، و تو بهترین فیصله کنندگانی).

۱۰- حضرت موسی علیه السلام:

حضرت موسی علیه السلام با عبارت بسیار دلگیر و پر مفهوم به راز و نیاز به بارگاه ذات اقدس احدیت می پردازد و چنین میگوید: ﴿قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي * وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي * وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي * يَفْقَهُوا قَوْلِي﴾^(۲).

ترجمه: (گفت: پروردگارا! سینه ام را برای من فراخ گردان، و کار من را برایم آسان ساز، و گره را از زبانم بگشای، تا سختم را بفهمند). و در جای دیگر این چنین به دعای خویش سر میدهد: ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾^(۳). ترجمه: (ای پروردگارا من! به خیری که بمن ارزانی نمودی نیاز مندم).

۱- سوره اعراف، آیه: ۸۹.

۲- سوره طه، آیه های: ۲۵-۲۸.

۳- سوره قصص، آیه: ۲۴.

۱۰ - حضرت هارون علیه السلام:

حضرت موسی و هارون علیهما السلام زمانی که از بیدادگری و ظلم و ستم فرعون و فرعونیان بستوه می آیند به خدای خویش باین عبارت شیوا به مناجات می پردازند:

﴿عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾^(۱).

ترجمه: (بر خدا توکل نمودیم، پروردگارا! ما را (وسیله) آزمایش مردم ستمگار مگردان، و ما را برحمت خود از گروه کافران نجات ده).

۱۲ - حضرت سلیمان علیه السلام:

خداوند به حضرت سلیمان علیه السلام لسان پرندگان و طریق افهام و تفهیم میان حیوانات را تعلیم داده بود ایشان زمانیکه از سرزمین مورچگان گذر نمودند و مورچگان میان خود به گفتگو پرداختند، حضرت شان همینکه سخنان مورچگان را فهمیده بحیث یک بنده شکر گذار راستین به بارگاه پروردگار خویش دست دعا بلند نموده باین مضمون دعا فرمود: ﴿رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ﴾^(۲).

ترجمه: (پروردگارا! مرا برآن وادار تا شکر نعمتی را نمایم که بمن و به پدر و مادر من عنایت کردی، و عمل صالحی انجام دهم که مورد رضای تو گردد، و به مرحمت خود مرا در صف بندگان صالح خود قرار ده).

۱۳ - حضرت یونس علیه السلام:

۱- سوره یونس، آیه های: ۸۵-۸۶

۲- سوره نمل، آیه: ۱۹.

حضرت یونس علیه السلام در داخل شکم ماهی به دعا و تضرع پرداخته و به پروردگار خویش باین عبارت به عرض نیاز روی می آورد: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^(۱).

ترجمه: (نیست معبودی جز تو، پاکی تو، همانا من از جمله ستمگاران بودم).

۱۴- حضرت زکریا علیه السلام:

حضرت زکریا علیه السلام زمانی که احساس تنها صورتی میکند از خداوند خویش میخواهد که برایش فرزند صالح و نیکوکار عطا فرماید چنین دعا میکند: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾^(۲).

ترجمه: (پروردگارا! مرا تنها مگذار، و تو بهترین وارثانی). و حضرت شان بار دیگر باین مضمون دعا مینماید: ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً﴾^(۳). ترجمه: (ای پروردگار من! تو از جانب خویش بمن فرزند پاکیزه ای ببخش).

۱۵- حضرت محمد ﷺ:

جناب سرور کائنات و خلاصه زبده موجودات در چندین جاهای قرآنکریم دعا و تضرع نموده و با پروردگار خویش راز و نیازهای کرده اند از آنجمله: ﴿حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾^(۴). ترجمه: (خداوند مرا بسنده است، جز او معبودی نیست، بر او توکل کردم و او است پروردگار عرش عظیم). و بار دیگر به خداوند خویش از شر شیطان پناه برده این چنین دعا

۱- سوره انبیاء، آیه: ۸۷.

۲- سوره انبیاء، آیه: ۸۹.

۳- سوره آل عمران، آیه: ۳۸.

۴- سوره توبه، آیه: ۱۲۹.

فرمودند: ﴿رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ * وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾^(۱).
 ترجمه: (پروردگارا! من از وسوسه های شیاطین به تو پناه میگیرم، ای پروردگار من از
 (نزدیکی) و حضور (شیطانها) به تو پناه می برم).
 و نیز از خداوند خویش باین عبارت طلب زیادتی علم و دانش نمودند: ﴿رَبِّ زِدْنِي
 عِلْمًا﴾^(۲). ترجمه: (پروردگارا! بر علم و دانشم بیفزای).

۱- سوره مؤمنون، آیه های: ۹۷-۹۸.

۲- سوره طه، آیه: ۱۱۴.

سائر دعاهای قرآنی:

در قرآن مجید دعاهای زیادی بجز از دعاهای انبیاء علیهم السلام ذکر شده است که میتوان بطور نمونه از این دعاها یاد آوری کرد:

دعای اصحاب کهف:

﴿رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾^(۱).

ترجمه: (ای پروردگارا! از نزد خود رحمتی بر ما ارزانی فرما، و برای ما از (این) مشکل ما راه نجاتی فراهم گردان).

دعای آسیه زن فرعون:

﴿رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾^(۲). ترجمه: (پروردگارا! برای من بنزد خود در بهشت خانه ای بساز، و مرا از فرعون و عمل او نجات ده، و مرا از قوم ستمگار نجات ده).
﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾^(۳).

ترجمه: (پروردگارا: ما را با گروه ستمگاران (پیوست) مگردان).

﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾^(۴).

ترجمه: (پروردگارا! پس از آنکه ما را هدایت نمودی دل‌های ما را منحرف مگردان، و بما

۱- سوره کهف، آیه: ۱۰.

۲- سوره تحریم، آیه: ۱۱.

۳- سوره اعراف، آیه: ۴۷.

۴- سوره آل عمران، آیه: ۸.

از نزد خود رحمت عنایت فرما، همانا تو و تنها تویی بسیار بخشاینده). ﴿رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ * رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفُ رَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾^(۱).

ترجمه: (پروردگارا! ما بر تو توکل کردیم، و به تو رو آوردیم، و بسوی تو است بازگشت، پروردگارا! ما را (وسیله) آزمایش کافران مگردان، واقعاً که تو صاحب قدرت (و) با حکمتی).

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾^(۲).

ترجمه: (ای پروردگارا! برای ما در دنیا خوبی بده و در آخرت خوبی بده و ما را از عذاب دوزخ رهایی بخش).

﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ * رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخُلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ * رَبَّنَا إِنَّنا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ * رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾^(۳). ترجمه: (پروردگارا! اینها (زمین و آسمانها) را بیهوده نیافریده‌ای، پاک‌ی تو، پس ما را از آتش دوزخ نگهدار، پروردگارا! واقعاً هر کسی را که تو به دوزخ درآوری حقا که (او را) رسوا ساختی، و برای ستمگاران هیچ مددگاری نیست، پروردگارا! ما دعوت گری را شنیدیم که بسوی ایمان فرامیخواند، و (میگفت:) که به پروردگار خود ایمان آرید، پس ما ایمان آوردیم،

۱- سوره ممتحنه، آیه های: ۴ - ۵.

۲- سوره بقره، آیه: ۲۰۱.

۳- سوره آل عمران، آیه های: ۱۹۱ - ۱۹۴.

پروردگار ما! برای ما گناهان ما را ببخش، از ما بدی های ما را بریزان و ما را با نیکوکاران بمیران، پروردگار! چیزی را که (به زبان) پیامبران خود بما وعده کردی عنایت فرما، و ما را در روز قیامت رسوا مگردان، و تو هیچگاه خلف وعده نمیکنی).

آیه های شفا:

منظور از این آیه ها این است که لفظ شفا درین آیه ها تذکر رفته است و آنها ازین قرار است:

۱- ﴿وَيَشْفِي صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾^(۱). ترجمه: دل‌های گروه مسلمان را شفا میبخشد).

۲- ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾^(۲).

ترجمه: (ای مردم! همانا برای شما از جانب پروردگار شما پندی آمده است و شفایی برای آنچه در دلها است و هدایت و رحمتی است برای مؤمنان).

۳- ﴿يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ﴾^(۳).

ترجمه: (از شکم آنها (زنبور عسل) نوشیدنی با رنگهای گوناگون بیرون میشود که در آن شفایی است برای مردم).

۴- ﴿وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾^(۴).

ترجمه: (وقرآن را که برای مسلمانان شفا و رحمت است نازل میکنیم).

۵- ﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾^(۵).

ترجمه: (و زمانیکه مریض شوم او (خدا) مرا شفا میدهد).

۱- سوره توبه، آیه: ۱۴.

۲- سوره یونس، آیه: ۵۷.

۳- سوره نحل، آیه: ۶۹.

۴- سوره اسراء، آیه: ۸۲.

۵- سوره شعراء، آیه: ۸۰.

۶- ﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً﴾^(۱).

ترجمه: (بگو این (قرآن) برای مؤمنان هدایتی است و شفایی).

احادیث شفا:

۱- «اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا»^(۱).

(ای بار الها! ای پروردگار مردم! بیماری مرا دور گردان، شفا بده توی شفا دهنده، بجز تو شفا دهنده وجود ندارد، شفایی که بیماری نگذارد).

۲- «بِسْمِ اللَّهِ تُرْبَةُ أَرْضِنَا بِرِيقَةٍ بَعْضِنَا يُشْفَى سَقِيمِنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا»^(۲).

(بنام خداوند بوسیله خاک زمین ما، در حالیکه به آب دهان ما آلوده است و با اجازه پروردگار ما بیمار ما شفا داده میشود).

۳- «بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ»^(۳).

(بنام الله از هر آنچه اذیت میکند مداوایت مینمایم، از شر هر نفس، یا چشم حسود، الله تعالی شفایت میدهد، بنام الله مداوایت میکنم).

۴- «أَعُوذُ بِاللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ»^(۴).

(پناه میبرم به الله و قدرت پروردگار از شر آنچه در می یابم و از آنچه می ترسم).

۵- «أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ»^(۵).

۱- صحیح بخاری بروایت حضرت عائشة رضی الله عنها ۱ / ۱۷۶.

۲- صحیح بخاری، (۱۷۶۱۰) و صحیح مسلم، (۲۱۹۱) بروایت حضرت عائشه رضی الله عنها.

۳- صحیح مسلم (۲۱۸۱) بروایت ابی سعید خدری رضی الله عنه.

۴- صحیح مسلم (۲۲۵۲) بروایت عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه.

۵- ابو داود (۳۱۵۶) و ترمذی (۲۵۸۴) بروایت عبد الله ابن عباس رضی الله عنهما.

(از خداوند بزرگ (و) پروردگار عرش بزرگ می طلبم که شفایت دهد).

۶- «لَا بَأْسَ طَهُورًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ»^(۱).

باکی نیست پاک کننده است اگر خداوند بخواهد). یعنی: این مریضی پاک کننده گناهان است.

۷- «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ لَأْمَةٍ»^(۲). (بکلمه

های کامل خداوند پناه میبرم از شر شیطانها و از زهرهای همه حیوانات و از نظرهای چشم بد همه انسانها).

۱- صحیح بخاری ۱۰ / ۱۵۳، بروایت عبد الله بن عباس رضی الله عنه.

۲- صحیح بخاری بروایت عبد الله ابن عباس رضی الله عنه.

استغفار و طلب آمرزش:

استغفار از گناه و توبه راستین با رعایت شرائط آن یگانه وسیله محو و نابودی گناهان و معاصی بشمار می آید. و این را باید دانست که هیچ کسی جز حضرات انبیا علیهم السلام خالی از گناه نبوده و زمانیکه انسان گناه را مرتکب میشود درحال از خداوند استغفار و آمرزش بخواهد و باین باور باشد که هیچ پناگاهی جز خداوند ندارد، و تنها باید آمرزش گناهان خویش را از او بخواهد و از گناه بصدق دل توبه نموده و ندامت و پشیمانی کشد. اما استغفار مجرد بزبان بدون آن که احساس ندامت از قلب به درد و الم معصیت با آن همراه باشد، فائده در بر ندارد. علماء میگویند که: توبه از هر معصیت واجب است. اما اگر معصیت در میان بنده و خدا باشد و به حقوق انسانها ارتباط نداشته باشد سه شرط دارد:

۱- خود را از معصیت و گناه باز دارد.

۲- از انجام دادن آن پشیمان شود.

۳- تصمیم گیرد که دوباره آنرا انجام ندهد.

اگر یکی از این شروط موجود نشود توبه اش مورد قبول نمی افتد، و اگر معصیت به حقوق انسانها تعلق داشته باشد علاوه بر شروط که ذکر شد اینکه از صاحب حق برائت و معافی بخواهد. اگر این حق مال و امثال آن باشد به وی باز گرداند. اگر حد قذف و امثال آن باشد وی را قدرت جبران دهد، و یا از او طلب عفو کند و اگر غیبت باشد بخشش طلبد. و لازم است که از همه گناهان توبه کند.

دلایل زیادی در کتاب و سنت و اجماع امت مبنی بر وجوب توبه وجود دارد، از آنجمله این آیات و احادیث است: ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ

تُفْلِحُونَ ﴿١﴾.

ترجمه: (و ای مؤمنان همه بسوی خدا توبه کنید تا باشد که رستگار شوید). و میفرماید: ﴿وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ (۲). ترجمه: (و اینکه از پروردگار خود آمرزش بخواهید سپس به او رجوع کنید (توبه نمائید) تا شما را بوجه شائسته ای تا موعده معین بهره مند گرداند). و نیز میفرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ (۳).

ترجمه: (ای مؤمنان بسوی خدا توبه کنید توبه خیرخانه (با احساس پشیمانی) تا باشد که پروردگار شما، گناهان شما را بزدايد و شما را به باغستانهای جای دهد که از زیر (درختان) آنها جویبارها جریان دارد). و میفرماید: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ (۴). ترجمه: (و خداوند هرگز ایشانرا عذاب نمیکند تا (زمانیکه) تو در میان ایشان باشی، و خداوند هرگز ایشانرا عذاب نمیکند تا (زمانیکه) ایشان (از خداوند) آمرزش بخواهند).

از آیه مبارکه دو مسئله استنباط میگردد:

۱- سوره نور، آیه: ۳۱.

۲- سوره هود، آیه: ۳.

۳- سوره تحریم، آیه: ۸.

۴- سوره انفال، آیه: ۳.

۱- تا وقتیکه حضرت محمد ﷺ رحمت عالمیان در سرزمین مکه میان کفار قریش موجود بودند خداوند به برکت وجود مبارک شان عذاب خویش را ازین قوم باز داشته بود.

۲- تا زمانیکه قومی به خدای خویش توبه و رجوع نماید و از اعمال ناشائسته خود آمرزش و استغفار بخواهد، خداوند عذاب را بآن قوم نازل نمیکند. چون فعلاً آنحضرت ﷺ از میان مردم رحلت فرمودند سپس مانع عذاب خداوند همانا وجود طائفه ای از مسلمانان است که از خداوند خویش آمرزش و استغفار میجویند.

پیامبر اسلام ﷺ در حدیثی میفرماید: «وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرُ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً»^(۱). (سوگند به خدا که هر روز بیش از هفتاد بار از خداوند آمرزش میطلبم و به بسوی او توبه میکنم).

و میفرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! تُوْبُوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةً مَرَّةً»^(۲).

(ای مردم به خدا توبه نمایید زیرا من در هر روزی صد بار به خدا توبه میکنم).

و میفرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يَغْرُغْ»^(۳).

(خداوند توبه بنده را می پذیرد تا لحظه ای که روحش به حلقومش نرسد).

۱- صحیح بخاری ۱۱ / ۸۵.

۲- صحیح مسلم شماره حدیث (۲۷۵۲) بروایت ابن یسار المزنی .

۳- سنن ترمذی (۲۷۵۶) بروایت عبد الله بن عمر رضی الله عنهما.

فضیلت تلاوت قرآن مجید:

تلاوت قرآن مجید از تمام اوراد و اذکاری که انسان بخواهد ورد خود سازد افضل تر است. زیرا قرآن مجید مشعلی است که نور آن خاموش نمیشود، چراغیست که روشنی آن فرو نمینشیند، دریای است که عمق آن از تصور ما بیرون است، کتابی است که حق را از باطل جدا می سازد، وشک تردید را از اذهان دور می سازد، خواندن و شنیدن آن قلب را صیقل و جلا میدهد، و اطمینان و آرامش به انسان می بخشد، در مورد تلاوت و فضیلت قرآن مجید احادیث فراوانی از پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ روایت شده است که جای تفصیل آنها درین رساله کوچک امکان پذیر نیست درینجا بذکر چند حدیث اکتفاء میگردد:

عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَانَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ»^(۱).

(از حضرت عثمان بن عفان ﷺ روایت شده که آن حضرت ﷺ فرمود: بهترین شما کسی است که قرآن را می آموزد و بدیگران می آموزاند).

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ»^(۲). (از حضرت ابو امامه باهلی ﷺ روایت شده که گفت: از رسول الله ﷺ شنیدم که میفرمود: قرآن را تلاوت کنید زیرا قرآن در روز قیامت برای یارانش (کسانیکه آنرا تلاوت کند) شفاعت مینماید).

وعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ: أَلَمْ حَرْفٌ، وَلَكِنْ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا مٌ حَرْفٌ، وَمِمْ حَرْفٌ»^(۳).

۱- صحیح بخاری ۹ / ۶۶.

۲- صحیح مسلم باب فضل القراءة ۱ / ۵۵۳.

۳- سنن ترمذی (۲۸۷۷).

(از عبد الله بن مسعود رضی الله عنه روایت شده که: آن حضرت رضی الله عنه فرمود: کسی که یک حرف از کتاب خدا (قرآن) را بخواند برایش به آن (یک حرف) حسنه است، و حسنه به ده چند آن (یعنی هر حسنه ده چند میگردد) من نمیگویم که «الم» یک حرف است بلکه الف یک حرف است و لام یک حرف است و میم یک حرف است). یعنی: در تلاوت «الم» برای تلاوت کننده سی ثواب حاصل میشود.

عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ وَالَّذِي يَقْرُؤُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ»^(۱).

(از بی بی عایشه رضی الله عنها روایت شده که: آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: کسیکه قرآن میخواند در حالیکه بدان مهارت دارد همراه با فرشته های سفیر (بسوی رسولها) فرشته های بزرگوار فرمانبردار است. و آنکه قرآن را میخواند و در خواندن آن بر وی تکلیف وارد میشود، و بر او سختی می آید برای او دو مزد است).

فضیلت درود گفتن بر پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله:

درود فرستادن بر رسول کریم صلی الله علیه و آله در عمر یک مرتبه فرض بوده و در سایر حالات مستحب میباشد، مخصوصاً در شبانه روز جمعه که ثواب و فضائل زیادی دارد. قرآن کریم در مورد چنین می فرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾^(۲).

۱- صحیح بخاری ۸ / ۵۳۸، و صحیح مسلم (۷۹۸).

۲- سوره احزاب، آیه: ۵۶.

ترجمه: (همانا خداوند و فرشتگانش بر پیامبر درود می فرستند، پس ای آنانکه ایمان آورده اید بر وی درود فرستاده و سلام کنید به سلام گفتنی).

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا»^(۱). (از عبد الله پسر عمرو بن العاص رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده که او از رسول خدا شنید که میفرمود: وقتیکه از مؤذن شنیدید: بگوئید مثل آنچه را که میگوید، (یعنی به کلمات اذان جواب دهید). بعداً درود بفرستید بمن، زیرا کسی که بر من یکبار درود بفرستد، خداوند بر وی ده بار درود می فرستد). مراد از درود فرستادن خداوند بر بنده فرستادن رحمت از جانب خداوند است.

عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنْ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتِكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ. قَالَ: فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ؟ قَالَ يَقُولُونَ بَلِيَّتَ. قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَرَّمَ عَلَيَّ الْأَرْضَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ»^(۲). (از اوس بن اوس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که: آنحضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: همانا روز جمعه از بهترین روزهای شما است، پس در (آن روز) بر من درود زیاد بفرستید، زیرا دروهای شما بر من عرضه میشود، (صحابه) گفتند: ای رسول خدا! چگونه درود ما بر شما عرضه میشود در حالیکه استخوانهایت پوسیده میگردد؟ راوی گفت: صحابه گفتند: استخوانهایت پوسیده میگردد. آنحضرت فرمود: خداوند عز وجل اجساد پیامبران را بر زمین حرام گردانیده است). یعنی جسدشان پوسیده نمیشود.

۱- صحیح مسلم باب استحباب القول.

۲- سنن ابو داود (۱۵۴۷).

از افضلترین درودهایکه به آنحضرت ﷺ فرستاده شود درود ابراهیمی است که در نماز خوانده میشود. زیرا خود جناب پیامبر اسلام ﷺ بآن ارشاد فرمودند: و آن عبارت از درودی است که در صحیح بخاری و صحیح مسلم با کمی تفاوت در الفاظ شان از درود ابراهیمی که در نماز می خوانیم آمده است. حدیث مبارک چنین است: **عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ، فَكَيْفَ نَصَلِّي عَلَيْكَ؟** «قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ»^(۱).

(از ابو محمد کعب بن عجره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده که گفت: آنحضرت ﷺ بر ما برآمد (یعنی نزد ما آمد) گفتیم ای رسول خدا دانستیم که چگونه بر شما سلام بگوییم، حالا چگونه بر شما درود بفرستیم؟ آنحضرت فرمود: بگوئید: اللهم صلی علی محمد... ای بار خدایا درود بفرست بر محمد ﷺ و بر آل محمد ﷺ همچنانکه درود فرستادی بر ابراهیم التَّيْمِيُّ و بر آل ابراهیم التَّيْمِيُّ همانا تو ستوده و با عظمتی. ای بار خدایا برکت بگذار بر محمد ﷺ و بر آل محمد ﷺ چنانکه برکت نهادی بر ابراهیم التَّيْمِيُّ و بر آل ابراهیم التَّيْمِيُّ همانا تو ستوده و با عظمتی).

فضیلت اسماء الله تعالی

۱- صحیح بخاری ۸ / ۴۵۹، و صحیح مسلم (۴۵۶).

خواندن اسماء الله تعالی فضیلت زیاد دارد، فضیلت اسماء خداوند ﷻ در قرآن مجید و احادیث گرانهای آنحضرت ﷺ ثابت گردیده است. از آنجمله این آیه مبارکه است که خداوند میفرماید:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^(۱).

ترجمه: (نامهای نیکو از آن خداوند است، پس او را باین (نامها) بخوانید و کسانی را که در نامهای او کجروی میکنند بکنار بگذارید، بزودی ایشان مطابق به کردار خویش جزا داده میشوند). و نیز میفرماید:

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾^(۲).

ترجمه: (بگو: خدا را بخوانید یا رحمن را بخوانید، هرکدام را بخوانید، نامهای نیکو از آن اوست).

پیامبر اسلام ﷺ در حدیثی باین مضمون میفرماید: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِلَّهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ اسْمًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ»^(۳).

(از ابو هریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده که گفت: آنحضرت ﷺ فرمود: برای خداوند نود و نه نام است کسی که آنها را حفظ نماید (یعنی با آنها ایمان داشته باشد و معانی آنها را بداند و با اخلاص آنها را بخواند) به جنت (خداوند) داخل میشود).

طریقه خواندن اسماء الله تعالی:

۱- سوره اعراف، آیه: ۱۸۰.

۲- سوره اسراء: ۱۱۰.

۳- صحیح مسلم باب فی اسماء الله تعالی، ۴ / ۲۰۶۲.

هرگاه که اراده خواندن اسماء الله تعالی را نماییم بدین ترتیب شروع می کنیم: هو الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم... و تا آخرین اسم را میخوانیم و حرف آخر اسم را ضمه یعنی (پیش) می‌دهیم، و سپس آنرا با اسم بعدی آن وصل می‌کنیم. مثلاً: الله الرحمن الرحيم... و در اثنای خواندن به هر اسمیکه نفس ما کوتاهی کرد توقف می‌نماییم، و سپس آن اسم را با تلفظ به (ال) شروع می‌نماییم: مثلاً می‌گوییم: (الرحمن) و اگر اراده داشته باشیم که نامی از نامهای خداوند ﷻ را بطور ورد و حفظ بخوانیم، در ابتدای آن لفظ (یا) را اضافه می‌کنیم. مثلاً می‌گوییم: (یا الله) (یا حی) (یا قیوم) و غیره برای خواندن اسماء الله وقت معین نیست و هرگاه که فرصت داشته باشیم آنها را میخوانیم.

اسماء الله تعالی:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ
 الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ
 الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمَعَزُّ الْمَذِلُّ السَّمِيعُ
 الْبَصِيرُ الْحَكِيمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ
 الْحَفِيفُ الْمُقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ
 الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ
 الْمُخْصِي الْمُبْدِي الْمُعِيدُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاجِدُ الْمَاجِدُ
 الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ
 الْوَالِي الْمُتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنتَقِمُ الْعَفْوُ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ
 وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمَغْنَى الْمَانِعُ الصَّارُّ النَّافِعُ النُّورُ الْهَادِي الْبَدِيعُ
 الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ.

ترجمه و شرح اسماء الله تعالی:

چون مفهوم و معانی اسماء الله الحسنی بسیار دقیق است، و حتی بعضی از اسماء الله زیادتر از یک معنی را افاده میکند. ازینرو لازم دیده شد که جهت ترجمه و شرح اسماء الله تعالی به کتب معتبره تفسیر مراجعه شود. بناء بنده در رابطه به موضوع به تفسیر (جلالین) تألیف علامه جلال الدین محلی و علامه جلال الدین سیوطی و تفسیر (فتح القدر) امام شوکانی و کتاب (اسماء الله فی القرآن) تألیف استاذ محمد صالح علی المصطفی مراجعه نموده و مطابق به آن اسماء الله را ترجمه و شرح نمودم. و شمارش اسماء الله و اینکه هر اسمی از اسماء خداوند ﷻ چند مرتبه در قرآن مجید تذکر گردیده است. نیز بیان کرده ام. درینجا نود و نه نام خداوند ﷻ طوریکه در حدیث مبارک از آنحضرت ﷺ شنیده شده است برایتان تحریر میگردد.

- ۱- **الله**: (معبود برحق و اسم ذات پروردگار عالم) نام الله (۹۸۵) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است که از آنجمله پنج مرتبه به صیغه (اللهم) آمده است.
- ۲- **الرحمن**: (بی اندازه و بی نهایت مهربان، و دارای بخشایش فراخ) صفت مشبه است که برای مبالغه استعمال میشود و از (رحیم) عامتر است. که مؤمن، و کافر، نیکوکار و بدکار را شامل میشود. و (۵۷) مرتبه از آن در قرآن مجید تذکر رفته است.
- ۳- **الرحیم**: (بسیار مهربان، بخشاینده) صفت مشبه است. اشاره به رحمت خاص پروردگار دارد که مخصوص بندگان مؤمن است. و (۹۴) مرتبه در قرآن کریم ذکر گردیده است.
- ۴- **الملك**: (صاحب ملک، پادشاه حقیقی، فرمانروا، فرمانروا بر همه مخلوقات) و (۱۰) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۵- **القدوس**: (نهایت پاک و منزّه از هر عیب و نقص) صیغهٔ مبالغه است و (۲) مرتبه در قرآن تکرار شده است.
- ۶- **السلام**: (سالم از هر عیب و نقص، آرامش بخش، ایمن کننده، عافیت دهنده از هر آفت دنیوی و اخروی، و پاک و منزّه). و یک (۱) مرتبه در قرآن مجید ذکر گردیده است.
- ۷- **المؤمن**: (راست کننده وعده اش برای مخلوقاتش، امان دهندهٔ شان از عذاب خویش، نگهدار ایمان، آنکه بندگانش در جوار حمایت او در امان هستند و تصدیق کننده). اسم فاعل است و یک (۱) مرتبه در قرآن کریم از آن تذکر رفته است.
- ۸- **المهین**: (مسیطر و مراقب بر بندگان خویش، نگاهدارنده، باشکوه، دارای رازها، گواه بر اعمال و گفتار بندگان). و یک (۱) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۹- **العزیز**: (غالب بر همهٔ اشیاء، برتر، ارجمند پرتوان، نیرومند، چیره). و (۹۲) مرتبه در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۱۰- **الجبار**: (بسیار با عظمت و باشکوه، جبیره کنندهٔ کمی ها و کمبودی ها، جاری کننده اوامر خویش، اصلاح کنندهٔ کارهای بندگان، قاهر و مسلط بر همه کس و همه چیز). و یک (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۱۱- **المتکبر**: (صاحب عظمت و بزرگی، برتر از صفات خلق، و برتر از هر نقص و هر چیزیکه لایق و سزاوار ذاتش نیست). اسم فاعل است. بنابراین اگر خداوند **جَلَّ** باین صفت یعنی (المتکبر) صفت شود مدح گفته میشود، و اگر غیر او تعالی از مخلوقات باین صفت متصف گردند برای شان ذم و عیب است. این اسم یک (۱) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۱۲- **الخالق:** (آفریننده، آفریدگار بندگان، اندازه کننده امور). اسم فاعل است. و (۱۱) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۱۳- **البارئ:** (پدید آورنده مخلوقات از عدم، و ایجاد کننده اشیاء). اسم فاعل است در قرآن کریم (۳) مرتبه تذکر یافته است.
- ۱۴- **المصور:** (ایجاد کننده صورتهای، صورت بخش، پدید آورنده صورتهای مختلف، آنکه به هر چیز صورتی میدهد که او را از دیگران جدا میسازد). و یک (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۱۵- **الغفار:** (بسیار آمرزنده، پوشاننده عیوب و گناهان بندگان). صیغه مبالغه (الغافر) است. و ده (۱۰) بار در قرآن کریم ذکر گردیده است.
- ۱۶- **القهار:** (بسیار با قهر و غلبه که هیچ کس توان مقابله را به او ندارد، توانا، مستولی بر جمیع موجودات، قهرکننده بر ستمگاران). صیغه مبالغه (القاهر) است. و (۶) بار در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۱۷- **الواهب:** (بسیار بخشاینده، بخشش گر، آنکه پیوسته بخشش می نماید و بر بندگانش احسان می کند و در اعطاء و بخشش خویش از کسی عوض نمی خواهد). صیغه مبالغه (الواهب) است. و (۳) مرتبه در قرآن کریم آمده است.
- ۱۸- **الرازق:** (بسیار روزی دهنده، روزی بخش، آفریننده روزی و آفریننده اسباب آن). صیغه مبالغه (الرازق) است. و (۵) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۱۹- **الفتاح:** (بسیار گشایشگر، داور به حق و حقیقت، حکم کننده، آنکه گنجینه های رحمتش را به بندگانش می گشاید). صیغه مبالغه (الفتاح) است. و یک (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۲۰- **العَلِيمُ:** (عالم به همهٔ اشیاء و دارای علم وسیع، دانای رازها، آنکه همه چیزها را می‌داند و چیزی از علم او نهان نیست). صیغهٔ مبالغهٔ (العالم) است. و (۱۳۵) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۲۱- **القَابِضُ:** (کم‌کننده روزی از کسیکه بخواهد روزی وی را کم نماید، قبض‌کنندهٔ جانها و روحها). اسم فاعل است و در حدیث نبوی شریف این اسم برای خداوند عَلَّاهُ نسبت داده شده است.
- ۲۲- **البَّاسِطُ:** (فراخ‌کنندهٔ روزی برای کسیکه بخواهد). اسم فاعل است و در حدیث شریف این اسم به خداوند نسبت داده شده است.
- ۲۳- **الخَافِضُ:** (پست‌کننده، و آنکه پست میکند، مقام کسی را که سزوار پستی و ذلت است). اسم فاعل و در حدیث شریف آمده است.
- ۲۴- **الرَّافِعُ:** (بلند‌کنندهٔ درجات بندگان و چیزهای دیگر، آنکه مقام متقیان را بلند می‌برد). اسم فاعل و یک (۱) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۲۵- **المُعِزُّ:** (عزت‌دهنده، آنکه دوستانش را عزیز میکند و ایشان را نصرت و یاری می‌دهد). اسم فاعل و در حدیث شریف ذکر گردیده است.
- ۲۶- **المُذِلُّ:** ذلیل‌کننده، آنکه دشمنانش را خوار و ذلیل میکند). اسم فاعل است و در حدیث شریف بیان شده است.
- ۲۷- **السَّمِيعُ:** (شنوندهٔ همهٔ صوتها و آوازاها) صیغهٔ مبالغهٔ (السامع) است. و (۴۵) مرتبه در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۲۸- **البصير:** (بینا و بیننده همهٔ چیزها، بینای پنهان و آشکار). صفت مشبه است و بمعنای اسم فاعل می‌آید و (۳) بار در قرآن مجید ذکر شده است.

- ۲۹- **الحکم:** (حاکم مطلق، داور، داور و حاکمی که هیچکس نمیتواند قضایش را رد کند و یا حکم او را بر گرداند). صیغه مبالغه «الحاکم» است، و (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۳۰- **العدل:** (عدل کننده، با عدل و انصاف، کامل العدل، آنکه در عدالتش در اوج کمال قرار دارد). این اسم در حدیث شریف آمده است.
- ۳۱- **اللطیف:** (بی نهایت لطیف و مهربان، زیاد دقیق بین و مطلع به همه امور، نیکی کننده به بندگان). صفت مشابه است و (۷) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۳۲- **الخبیر:** (آگاه و با خبر به حقایق اشیاء و چیزهای دقیق، آگاه بر نهانها و ضمائر و اندیشه ها). صیغه مبالغه بمعنی اسم فاعل است. و (۴۲) مرتبه در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۳۳- **الحلیم:** (بسیار بردبار و باحلم، بردبار بر ادامه دادن روزی بندگان خطا کار، آنکه خشمش به زودی بر نمی انگیزد و دست به مجازات نمی زند). صفت مشابه است و (۱۱) بار در قرآن کریم تکرار گردیده است.
- ۳۴- **العظیم:** (بسیار بزرگ و بزرگتر از همه چیزها، و بزرگتر از وهم و ادراک و اندیشه، آنکه بواسطه متصف بودنش به صفات جلال و کمال به بلندترین مرتبه بزرگی قرار دارد). صفت مشابه است و (۸) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۳۵- **الغفور:** (خیلی آمرزنده و پوشنده زشتیها) صیغه مبالغه (الغافر) است. در قرآن کریم (۹۱) مرتبه ذکر شده است.
- ۳۶- **الشکور:** (بسیار شکر گذار و قدردان، پاداش دهنده بسیار در برابر اطاعت و خدمت). صیغه مبالغه (الشاکر) است. و (۴) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۳۷- **العلی:** (بلند مرتبه، آنکه به بلندترین مرتبه رسیده که عقل از تصور و فهم درک آن عاجز است). صفت مشبه است و (۸) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۳۸- **الکبیر:** (بزرگوار، با جلال و جبروت، بزرگتر از حد و وصف، آنکه عقلها و حواسها از درک او ناتوان اند). صفت مشبه است و ده (۱۰) بار در قرآن مجید ذکر گردیده است.
- ۳۹- **الحفیظ:** (حافظ و نگهبان همه موجودات از خلل و اضطراب، نگهدارنده اعمال بندگان از حبطه و ضیاع شدن). صیغه مبالغه (الحافظ) است. و (۳) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۴۰- **المقیت:** (نگهبان، حافظ، توانا، قوت دهنده، آفریننده غذای مادی و روحی). اسم فاعل است و (۱) بار در قرآن مجید آمده است.
- ۴۱- **الحسیب:** (حسابگر کردار و رفتار و حالات و اندیشه مخلوقات، حساب کننده و حسابرس). صفت مشبه است و بمعنی اسم فاعل می آید، و (۳) بار در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۴۲- **الجلیل:** (عالی مرتبه، بزرگ، آنکه بواسطه کمال صفاتش دارنده صفات جلال است). صفت مشبه است و در حدیث شریف آمده است.
- ۴۳- **الکریم:** (صاحب کرم و جود، آنکه بدون درخواست و عوض میدهد). صفت مشبه است و (۳) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۴۴- **الرقیب:** (نگهبان، و پاسدار، و مشاهد احوال، نگاهدارنده مخلوقات در همه حال). صفت مشبه و بمعنی فاعل است. و (۳) بار در قرآن تکرار گردیده است.

- ۴۵- **المجیب:** (اجابت کننده دعای بندگان و قبول کننده اعمال صالحه شان، روا دارنده، و برآورنده حاجات). اسم فاعل است و (۲) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۴۶- **الواسع:** (محیط بر همه چیز، صاحب وسعت و فضل و گشائش، روزی دهنده، آنکه رحمت و فضلش به همه می رسد). اسم فاعل فعل لازم است. و (۶) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۴۷- **الحکیم:** (دانا، کامل در حکمت و خرد، صیغه مبالغه اسم فاعل (الحاکم) است و (۹۴) دفعه در قرآن مجید ذکر گردیده است.
- ۴۸- **الودود:** (دوستدار، مهربان، دوستدار بندگان مطیع مسلمان، آنکه برای بندگان خیر خواه است و در همه احوال برایشان نیکی میکند). صیغه مبالغه (الواد) است. و (۲) مرتبه در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۴۹- **المجید:** (دارای جود و کرم و بزرگی، برتر، و منزه از زمان و مکان، آنکه در اوج شرف و بزرگی قرار دارد). صیغه مبالغه (الماجد) است و در قرآن کریم (۱) بار ذکر شده است.
- ۵۰- **الباعث:** (زنده کننده مردگان، فرستنده پیامبران، برانگیزنده همت ها) اسم فاعل بوده و در حدیث شریف آمده است.
- ۵۱- **الشهید:** (گواه و حاضر، بیننده آگاه بر هر چیز اندک و بسیار و نهان و آشکار). صیغه مبالغه (الشاهد) اسم فاعل است. و (۲۰) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۵۲- **الحق:** (ذات برحق، ثابت و لایزال، راست و درست، سزاوار). فاعل (الحاق) بوده و (۱۰) مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است.

۵۳- **الوكيل:** (کارساز، مددگار، حامی، آنکه همه امور به او تفویض می‌گردد، مرجع همه کارها و نیازهای بندگان). صفت مشبه بوده و (۱۳) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

۵۴- **القوی:** (نیرومند، توانا بر همه چیز، دارای قدرت کامل، توانای دهنده). صفت مشبه بوده و (۹) بار در قرآن مجید ذکر شده است. و اما «ذو القوه» که بمعنی: دارای قوت و توانایی می‌آید موصوف به آن اندازه از توانای است که هیچ ضعف و ناتوانی بر وی عارض نمی‌گردد) و یک بار در قرآن مجید ذکر گردیده است.

۵۵- **المتین:** (استوار، محکم، دارای متانت کامل، آنکه در نهایت محکمی و استواری قرار دارد). صفت مشبه است و (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

۵۶- **الولي:** (یار و دوست، نگهدار، سرپرست کارهای بندگان) صیغه مبالغه (الوالی) است و (۲۹) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

۵۷- **الحمید:** (ستوده شده، سزاوار ستایش، شایسته سپاس). صیغه مبالغه (الحامد) است و بمعنی اسم مفعول می‌آید و (۱۶) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

۵۸- **المحصي:** (شمارنده، آنکه هر چیز را به علم خویش می‌شمارد و هیچ چیزی از ساحه شمارش او خارج نمی‌ماند). صیغه اسم فاعل است و در حدیث شریف آمده است.

۵۹- **المبدئ:** (ایجاد کننده هستی از نیستی، از اول و ابتداء آفریدگار). اسم فاعل است. و در حدیث شریف این اسم برای خداوند عَلَّامٌ ثابت شده است.

۶۰- **المعید:** (بازپرس کننده مرده‌ها و چیزهای دیگر). اسم فاعل است و در حدیث نبوی شریف از آن تذکر بعمل آمده است.

- ۶۱- **المحیی:** (زنده کننده، پدیدآورنده زندگی در هر موجود زنده). صیغه مبالغه اسم فاعل است. و (۲) مرتبه در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۶۲- **الممیت:** (میراننده، گیرنده زندگی از موجودات جاندار). صیغه اسم فاعل بوده و در حدیث شریف آمده است.
- ۶۳- **الحی:** (زنده و جاودان، زنده ابدی ای که هیچ فنا بر آن عارض نمیگردد) صفت مشبه است. و (۱۵) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۶۴- **القیوم:** (پای دار، بی زوال، پاینده بذات خود، و برپادارنده جهان هستی، تدبیر کننده امور بندگان و نگهبان آنها). صیغه مبالغه است و (۳) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۶۵- **الواجد:** (پدید آورنده، آنکه هر چه را بخواهد می یابد، یابنده همه چیزها). صیغه اسم فاعل است که در حدیث شریف آمده است.
- ۶۶- **الماجد:** (بزرگ، آنکه در اوج شرف و بزرگی قرار دارد). صیغه اسم فاعل است و در حدیث شریف ذکر شده است.
- ۶۷- **الواحد الأحد:** یگانه، یکتا، آفریدگار یکتا، یگانه و یکتا (در ذات و صفات خود). اولی: (الواحد) اسم فاعل است و (۲۲) بار در قرآن کریم تکرار شده است. و دومی: (الأحد) صفت مشبه است و (۱) بار در قرآن مجید ذکر شده است.
- ۶۸- **الصد:** (غنی بی نیاز، آنکه تنها در بجا آوردن حاجات و مقاصد خواننده میشود، جاوید، پناه گاه نیازمندان). صفت مشبه است و (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۶۹- **القادر:** (توانا، و با قدرت، محیط بر همه موجودات). اسم فاعل است و از (قدر) فعل لازمی گرفته شده و (۱۲) بار در قرآن مجید تکرار گردیده است.
- ۷۰- **المقتدر:** (توانا، دارای قدرت و سلطه کامل بر همه اشیاء) اسم فاعل بوده و از «اقتدار» گرفته شده و (۴) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۷۱- **المقدم:** (پیش کننده، جلو برنده، آنکه در ساحت هستی برخی از موجودات را شرف و مقام و یا در زمان و یا در مکان بر برخی دیگر مقدم می دارد). اسم فاعل است و در حدیث شریف ذکر شده است.
- ۷۲- **المؤخر:** (پس کننده، بر عکس نام پیشتر که (مقدم) است. اسم فاعل بوده این اسم برای خداوند سُبْحَانَهُ در حدیث شریف ثابت گردیده است.
- ۷۳- **الأول:** (اول و نخست همه چیز، آنکه همیشه بوده است). صفت مشبه است و (۱) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۷۴- **الآخر:** (پایان همه چیز، به عکس (الأول) آنکه پس از همه کائنات پاینده است). اسم فاعل بوده و (۱) بار در قرآن مجید نام برده شده است.
- ۷۵- **الظاهر:** (ظاهر و آشکار، پیدا و نمایان، آنکه با نشانه ها و علامات وجود خویش را نمایان ساخته است). اسم فاعل است و (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۷۶- **الباطن:** (نهان و پوشیده به عکس «الظاهر» آنکه ذاتش از دیدها و اوهام پوشیده است). اسم فاعل است و (۱) بار در قرآن حمید ذکر گردیده است.
- ۷۷- **الوالی:** (یاری دهنده، دوستدار، متصرف، مالک و متصرف اشیاء). اسم فاعل است و (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۷۸- **المتعالی:** (از همه برتر و عالیتر، بلند پایه، بزرگوار، پاکیزه از نقص ها). اسم فاعل است و یک (۱) بار در قرآن مجید ذکر شده است.
- ۷۹- **البر:** (نیکوکار، آنکه بسیار نیکوکار است و احسان او فزاینده). و «البار» اسم فاعل موصوف به بر است و یک (۱) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۸۰- **التواب:** (بسیار توبه پذیر، بخشایشگر، آنکه برای گنهگاران توفیق توبه میدهد و سپس توبه شانرا می پذیرد). صیغه مبالغه «التائب» است. و (۱۱) بار در قرآن مجید تکرار شده است.
- ۸۱- **المنتقم:** (انتقام گیرنده از بدکاران، جزا دهنده، اسم فاعل است و (۳) مرتبه در قرآن کریم از آن تذکر بمیان آمده است.
- ۸۲- **العفو:** (عفو کننده خطاها و گناهان بندگان، بخشاینده، بسیار با گذشت، محو کننده گناهان کسیکه بوی رجوع میکنند). صیغه مبالغه «العافی» است و (۵) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۸۳- **الرؤوف:** (زیاد مشفق و مهربان، بخشاینده و پرمهر و عطوفت). صیغه مبالغه «الرائف» بوده و (۷) مرتبه در قرآن مجید تکرار گردیده است.
- ۸۴- **مالک الملک:** (مالک و متصرف همه کائنات و موجودات، فرمان روایی بی چون و چرای هستی، توانا بر جباران و گردنکشان). در قرآن مجید تحت این عنوان سه اسم از اسماء خداوند ذکر شده «الملک» (۵) بار و «الملیک» (۱) بار و «المالک» (۲) بار.
- ۸۵- **ذو الجلال والإکرام:** (خداوند بزرگی و ارجمندی، بخشنده نعمتها). «ذوالجلال» (۲) بار در قرآن کریم ذکر شده است.

- ۸۶- **المقسط:** (عادل، دادگستر، آنکه بعدل خویش حق مظلومان را از ظالمان میگیرد). صیغه اسم فاعل است و در حدیث شریف آمده است.
- ۸۷- **الجامع:** (دارای تمام صفات کمال، آنکه حقایق مختلف و پراکنده را جمع میکند، آنکه در روز قیامت همه مردم را جمع میکند). اسم فاعل بوده. و (۲) بار در قرآن کریم تکرار شده است.
- ۸۸- **الغنی:** (بی نیاز، بی نیاز از هرچیز و هرکس در هر حال و در همه اوقات در حالیکه همه موجودات به او نیازمندند). صفت مشبه است و (۱۸) بار در قرآن کریم ذکر شده است.
- ۸۹- **المُغنی:** (بی نیاز کننده). صیغه اسم فاعل است. در حدیث شریف آمده است.
- ۹۰- **المانع:** (بازدارنده، آنکه اسباب هلاکت و نابودی را باز میدارد). اسم فاعل است و در حدیث شریف ذکر شده است.
- ۹۱- **الضار:** (ضرر رسان، آنکه عذابش را بر دشمنانش فرو میفرستد). صیغه اسم فاعل است و در حدیث شریف از آن تذکر رفته است.
- ۹۲- **النافع:** (فائده رساننده، آنکه نیکی و احسان او تمام بنده ها و سرزمین ها را فرا گرفته است). صیغه اسم فاعل است، و این اسم مبارک در حدیث شریف آمده است.
- ۹۳- **النور:** (نور کامل و مطلق، آنکه خود بذاته آشکار و آشکار کننده غیر خود است). و بمعنی فاعلی «منور» روشن کننده. و در قرآن کریم در آیه (۳۵) سوره نور باین مضمون آمده است: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾.

۹۴- **الهادی:** (هدایت گر، راهنما، پیدا کننده راهبر، آنکه هر موجود را به اموری رهنمونی کرده حافظ و نگهبان موجودات است). اسم فاعل و (۲) بار در قرآن کریم از آن تذکر بعمل آمده است.

۹۵- **البدیع:** (پدید آورنده از نیستی، ایجاد کننده آسمانها و زمین و سائر موجودات بدون نمونه و مثال قبلی آنکه مثل و مانندی ندارد) صیغه مبالغه است و (۲) بار در قرآن کریم تکرار شده است.

۹۶- **الباقی:** (پاینده، آنکه همیشه است، ذاتیکه بقایش متکی بخودش میباشد). اسم فاعل است و در حدیث شریف آمده است.

۹۷- **الوارث:** (ارث برنده، باز ستاننده ابدی، باقی پس از فنای موجودات، میراث بر همه اشياء). اسم فاعل بوده و (۳) بار در قرآن حمید تکرار گردیده است.

۹۸- **الرشید:** (راهنما، هدایت گر، راهنمای بندگان، آنکه کارهایش مطابق حکمت به پیش می رود و به اهدافش می رسد). صفت مشبه بوده و در حدیث شریف ثابت شده است.

۹۹- **الصبور:** (باحوصله، استوار، دارای تحمل و صبر، آنکه در مجازات بنده گانش شتاب نمی کند، آنکه هیچ چیز را پیش از وقتش پدید نمی آورد). صیغه مبالغه «الصابر» است. و در حدیث مبارک این اسم به خداوند ﷻ نسبت داده شده است.

این نود و نه (۹۹) نام که در حدیث مبارک از آنها تذکر گردیده و همراه با معانی و شرح مختصری بیان شد. تمام نامهای خداوند نبوده بلکه نامها و صفات دیگری نیز برای خداوند ﷻ در احادیث بیان شده است از آنجمله این نامهای مبارک در حدیثی آمده است.

«الحنان» بسیار مشفق و مهربان. «المنان» بسیار احسان کننده، «المغیث» فریادرس. «الکفیل» ضامن. «ذوالطول» بی نیاز، توانگر و برتر، «ذوالفضل» دارای فضل و بخشش، «الخلاق» بسیار آفریننده.

از احصای گیری ای که در زمینه اسماء الله تعالی در قرآن مجید صورت گرفته است تعداد اسماء الله تنها در قرآن مجید به (۱۶۶) اسم رسیده است^(۱). اما تعداد همه اسماء الله بسیار زیاد است. ابو بکر ابن العربی در شرح سنن ترمذی از برخی اهل علم حکایت نموده که او از قرآن مجید و احادیث شریف هزار نام (۱۰۰۰) از نامهای خداوند را جمع نموده است.

خواص اسماء الله تعالی:

بعضی از مردم خواص و اسرار زیادی برای نامهای خداوند ﷻ ذکر نموده اند و عده ای از ایشان به شرح و خواص اسماء الله بگونه ای تفصیل وار پرداخته و برای هر نام از نامهای خداوند خواص و اسرار بخصوصی ارائه داده اند. بطور مثال: در «الجبار» چنین نوشته است: هر که این اسم را بر انگشتر نقره کند و بپوشد هیبت و شوکت او بر مردم اثر اندازد، هر کس روزانه صبح و شام (۲۲۶) بار ورد کند انشاء الله از قهر و شر ظالمان نجات یابد^(۲). و برخی از ایشان به حدی غلو و افراط نموده اند که برای هر نام از نامهای خداوند خادم روحانی قائل گردیده و معتقدند که این خادم روحانی بخدمت همان کسی که آن اسم را ورد خود میسازد و به ذکر آن می پردازد قیام میکند و همیشه در خدمت آن میباشد. درین شکی نیست که اسماء الله خواص و فضائل زیادی دارد و

۱- أسماء الله في القرآن ص ۱۱-۱۲ تألیف الأستاذ الدكتور محمد صالح علی مصطفی.

۲- شرح أسماء الله الحسنى ص ۱۸۳.

در خواندن آنها ثواب زیادی عاید حال خواننده می‌گردد. و خواندن اسماء الله تعالی قلب انسان را صفا و نورانیت می‌بخشد و بمرتبه و معنویت وی می‌فزاید بویژه که خواننده معانی و مفاهیم اسماء الله را بداند و با حضور قلب و اخلاص کامل به خواندن اسماء الله تعالی بپردازد.

اما این را باید بدانیم که مصدر هر عمل و کردار بنده مسلمان قرآن مجید و احادیث گرانبهای آنحضرت ﷺ میباشد. و هر عملیکه مطابق به ارشادات قرآن و احادیث نبوی انجام داده شود اجر و پاداش دارد و در غیر آن هیچ ثوابی در آن عمل مرتب نمیشود. بناء چیزهای را که بعضی از نویسندگان در شرح و خواص اسماء الله ارائه داده اند در واقع بیش از یک نوع غلو و افراط چیز دیگری نیست. دین اسلام پیروان خود را از غلو و افراط باز داشته است، زیرا این گفته‌ها نه در قرآن مجید و نه هم در احادیث شریف آمده است. دین اسلام همواره پیروان خود را به اطاعت و فرمانبرداری قرآن و احادیث گرانبهای آنحضرت ﷺ دستور داده صلاح و بهبودی هر فرد مسلمان را تنها و تنها در پیروی از قرآن و احادیث نبوی ﷺ میداند چنانچه میفرماید: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾^(۱).

ترجمه: (آنچه را پیامبر برای شما میدهد بگیرید و از آنچه شما را منع میکند منصرف شوید).

و میفرماید: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^(۲).

۱- سوره حشر، آیه: ۷.

۲- سوره آل عمران، آیه: ۳۱.

ترجمه: (بگو: اگر شما خداوند را دوست دارید پس مرا پیروی کنید، تا خدا شما را دوست بدارد و گناهان شما را ببخشد، خداوند آمرزنده و مهربان است).
و میفرماید: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾^(۱).
ترجمه: (بگو: خدا و رسول او را فرمان برید پس اگر ایشان روی گرانیدند (در آن صورت) خداوند کافران را دوست ندارد).
و پیامبر اسلام ﷺ در حدیثی میفرماید: «تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ»^(۲). در میان شما دو چیز را (بعد از خود) گذاشتم شما تا زمانیکه باین دو چنگ زیند (عمل کنید) گمراه نمیشوید، آنها عبارت از کتاب خدا (قرآن) و سنت (احادیث) من است).

علامه اقبال شاعر مشرق درین باره چه خوب گفته است:
گرهمی خواهی مسلمان زیستن
نیست ممکن جز به قرآن زیستن
شیخ معرفت سعدی رحمته الله چنین میگوید:

محال است سعدی که راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

اسم اعظم خداوند جل جلاله

اسم اعظم خداوند در احادیث فراوانی آمده است. از آنجمله این احادیث است: **عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَدْعُو وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ**

۱- سوره آل عمران، آیه: ۳۲.

۲- جامع بیان العلم ۲ / ۲۴، و موطأ امام مالك: ۲ / ۸۹۹.

إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ. قَالَ: فَقَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ»^(۱).

(بریده اسلمی رضی الله عنه از پدرش روایت کرده میگوید: پیامبر صلی الله علیه و آله از مردی شنید که دعا میکرد و میگفت: ای بار الها! من از تو سوال میکنم باینکه تنها تو الله یی، نیست هیچ معبود بحقی جز تو، خداوند یکتا و یگانه ای و بی نیازی، ذاتی که نه کسی را زاده و نه هم از کسی زاده شده است و برای او شبیه و مانندی نیست. راوی میگوید: آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: سوگند به ذاتیکه جانم در ید اوست همانا او خدا را به اسم اعظم او سوال نموده است، چنان اسم اعظمی که اگر بآن دعا شود اجابت گردد و گر بآن سوال شود داده شود).

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ سَمِعَ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ الْمَنَانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ فَقَالَ: «لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ»^(۲).

(از حضرت انس ابن مالک رضی الله عنه روایت شده که گفت: شنید رسول الله صلی الله علیه و آله از شخصی که میگفت: (دردعای نماز) ای بار الها! من از تو سوال میکنم، باینکه (همه) ثناها و ستایش از آن توست. نیست معبودی به جز تو، تویی بسیار بخشاینده مهربان و نیکویی کننده، ایجاد گر آسمان ها و زمین، صاحب بزرگی و احترام، ای ذات زنده و خود پاینده، از تو

۱- سنن ابو داود (۱۴۹۳) و سنن ترمذی (۳۴۷۵) و سنن ابن ماجه (۳۸۵۷) و مسند امام احمد ۵ / ۳۱ و مستدرک حاکم ۱ / ۵۰۴.

۲- مشکاة المصابیح ۲ / ۲۰۸، نقل از سنن ترمذی، ابوداود، نسائی، و ابن ماجه.

سوال میکنم، آنحضرت ﷺ فرمود: او خدا را باسم اعظم او سوال نموده است چنان اسم اعظم که اگر به آن سوال شود داده شود و اگر به آن دعا شود اجابت گردد).

عن أسماء بنت یزید: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ: ﴿وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة ۱۶۳] وَفَاتِحَةُ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ: ﴿أَلَمْ . اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾»^(۱).

(از اسماء بنت یزید رضی الله عنها روایت شده است که پیامبر اسلام ﷺ فرمود: اسم اعظم خداوند درین دو آیت است. یکی آیه: (۱۶۴) سوره بقره: ﴿وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ دومی آیه اول سوره آل عمران: ﴿أَلَمْ . اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾.

عن سعد بن مالك رضی الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «هل أدلكم على اسم الله الأعظم الذي إذا دعي به أجاب وإذا سئل به أعطى؟ الدعوة التي دعا بها يونس حيث ناداه في الظلمات الثلاث، لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين. فقال رجل: يا رسول الله ﷺ هل كانت ليونس خاصة أم للمؤمنين عامة؟ فقال رسول الله ﷺ: «ألا تسمع قول الله عز وجل: ﴿وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ﴾»^(۲).

(از حضرت سعد بن مالک رضی الله عنه روایت است که گفت: شنیدم از رسول خدا ﷺ که میفرمود: آیا شما را باسم اعظم خداوند رهنمایی کنم؟ اسم اعظم که اگر به آن دعا کرده شود اجابت گردد و اگر به آن سوال کرده شود داده شود، دعایی که یونس علیه السلام به آن در تاریکی های سه گانه دعا نمود: (نیست معبود بحق جز تو، پاکی تو، ای بار الها! همانا

۱- مشکاة المصابیح ۲ / ۲۰۹، بنقل از سنن ترمذی، ابوداود، و ابن ماجه.

۲- مستدرک حاکم ۱ / ۵۰۳ - ۵۰۴.

من از زمره ستمگاران بودم) مردی گفت: ای رسول خدا! آیا این دعا خاص برای یونس علیه السلام بود؟ ویا برای همه مؤمنان؟ آنحضرت ﷺ فرمود: آیا این فرموده خداوند ﷻ را نشیده ای که فرمود است: (او را ازین تنگنا نجات دادیم و این چنین مؤمنان را نجات میدهیم) یعنی این دعا برای عموم مسلمانان است.

هنگامیکه ما درین احادیث و احادیث دیگریکه درین مورد آمده است تأمل و فکر کنیم می بینیم که اسم اعظم خداوند بگونه خاصی تعیین نشده است بلکه در غالب الفاظ احادیث متذکره درج است. بنابراین دعا کردن باین احادیث دعا به اسم اعظم خداوند میباشد.

خلاصه سخن زمانیکه ما احادیث مربوط به اسم اعظم خداوند را تحت مطالعه قرار میدهیم باین نتیجه میرسیم که:

۱- اسم اعظم خداوند بالذات تعیین نشده است، ازینرو علماء در مورد تعیین آن آراء متعددی را ارائه داده اند.

۲- از احادیث مربوط به موضوع در می یابیم که اسم اعظم خداوند دعایی است ترکیب شده از چندین نام از نامهای خداوند که هرگاه بنده مسلمان خداوند ﷻ به آن نامها بخواند با موجودیت شرایط دعا، دعایش به اجابت می رسد.

۳- احادیث متذکره بمثابه رد و انکار سخنان عده ای از آن مردمی است که ادعا دارند باینکه اسم اعظم خداوند سری است از اسرار و رازی است نهفته که برخی از مردم بآن علم دارند که بوسیله آن امور پیچیده را می گشایند و کارهای خلاف عادت را انجام میدهند و بایشان خواص و اسراری داده شده که دیگران از داشتن آن خواص محروم اند. اگر ما بدقت تمام در این مسئله و همانند آن از مسایل اسلامی فکر کنیم میدانیم که نه تنها اسم اعظم خداوند تعیین نشده است بلکه مسایل دیگری هم وجود

دارد که در تعیین دقیق آنها اختلاف نظر موجود است. بطور مثال: شب قدر ازین جهت مخفی شده است تا مردم بمنظور دریافت آن، شبهای زیادی را به عبادت و بندگی خداوند سپری نمایند و تنها به عبادت یک شب اکتفاء نکنند. همانگونه ساعت اجابت دعا در روز جمعه پنهان گردیده تا مردم در روز جمعه به دعا و تضرع به پردازند، و رضای خداوند در میان انواع معاصی پنهان گردیده تا مسلمانان همیشه آمادگی به مرگ را داشته باشند. به همان گونه اسم اعظم خداوند در میان اسماء الله تعالی مخفی گردیده تا خداوند را به همه اسماء آن یاد کنند و به آنها دعا نمایند.

اوراد و اذکار صبح و شام

ذکر پروردگار در هر وقت قلب را صیقل و صفا داده و روح را سکون و آرامش می بخشد بالأخص در اول روز که بنده مسلمان عمل روز مره خویش را به ثناء و ستایش پروردگار آغاز نماید و آخر روز عملش را به ذکر و یاد خداوند ﷻ خاتمه دهد. چنانچه خداوند میفرماید: ﴿وَأَذْكُرُ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحُ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ﴾^(۱).

ترجمه: (و پروردگارت را بسیار یاد کن، و در شام و صبح به ستایش پروردگار خویش پرداز). و نیز میفرماید: ﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾^(۲).

ترجمه: (و کسانی را که صبح و شام پروردگار خویش را میخوانند، و رضای او را میطلبند (از خود) دور مدار).

و نیز خداوند ﷻ فرموده: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ﴾^(۳).
ترجمه: (و برای گناهان خویش آمرزش بخواه، و صبح و شام پروردگار خویش را (بیای) ستایش کن).

اوراد و اذکاریکه از طرف صبح و شام خوانده میشود در احادیث شریف فضائل و خواص آنها ذکر گردیده است. این اوراد دارای دو بخش میباشد:

۱-سوره آل عمران، آیه: ۴۱.

۲-سوره انعام، آیه: ۵۲.

۳-سوره غافر، آیه: ۵۵.

بخش قرآنی:

این بخش دسته ای از آیات قرآنی است که در احادیث فضائل تلاوت آنها باثبات رسیده است. باینمعنی که یا خود پیامبر اسلام ﷺ این آیات را تلاوت نموده، و یا حضرات صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین را به تلاوت آیات مبارکه ترغیب و تشویق نموده اند. بنابر این، تلاوت این دسته از آیات علاوه از فضیلتی که برای آنها مانند سایر آیات قرآنی ثابت است دارای خاصیت معین می باشد که از بین سایر آیات قرآن مجید بآنها توجه خاصی داده شده است.

احادیث نبوی ﷺ:

این دسته از اذکار عبارت از مجموعه اوردی است که از احادیث گرانبهای آنحضرت ﷺ انتخاب شده است باینمعنی که یا خود پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ این اورد را خوانده اند: و یا حضرات صحابه را به خواندن این اورد ارشاد و رهنمای فرموده اند: اورد ازین قرار است:

اوراد بخش قرآنی:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

از (شر) شیطان رانده شده پناه به خداوند شنوا و دانا می برم).

۱- ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

بنام خداوند بی اندازه مهربان، و نهایت بارحم).

۲- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

ترجمه: ستایش خدای را است، پروردگار جهانیان).

۳- ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾

خدای بی اندازه مهربان، و نهایت بارحم.

۴- ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾

پادشاه روز جزا (است).

۵- ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

خاص ترا میپرستیم، و خاص از تو یاری میخواهیم.

﴿هِدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾. بما راه راست بنما.

۶- ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾^(۱). ترجمه:

(راه کسانی که نعمت خویش را بر ایشان ارزانی کرده ای نه راه کسانی را که مورد خشم واقع شدند (یهود) و نه هم راه گمراهان (نصاری).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

بنام خداوند بی اندازه مهربان، و نهایت بارحم.

۱- ﴿الْم﴾. الم.

۱- از ابو سعید رافع پسر معلی رضی الله عنه روایت شده که گفت: رسول الله صلی الله علیه و آله برایم فرمود: آیا قبل از اینکه از مسجد برآیی بزرگترین سوره ای را در قرآن برایت نیاموزم؟ سپس دست مرا گرفت و چون خواستیم که (از مسجد) بر آئیم گفت: ای رسول خدا، فرمودی که بزرگترین سوره ای را در قرآن بتو می آموزم؟ فرمود: الحمد لله رب العالمین.... آن هفت آیه مکرر و قرآن عظیمی است که بمن داده شده است. [صحیح بخاری ۸ / ۱۱۹].

۲- ﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾

ترجمه: (این کتاب، در آن شکی نیست، هدایتی است برای پرهیزگاران).

۳- ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾

(آنانیکه بغیب ایمان می آرند و نماز خود را به تمام و کمال برپا می دارند، و از آنچه برای شان روزی گردانیده ایم خرج میکنند).

۴- ﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾

ترجمه: (و آنانیکه به آنچه به تو نازل گردانید شده و به آنچه که پیش از تو نازل شده ایمان می آرند و به آخرت یقین دارند).

۵- ﴿أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^(۱).

ترجمه: (آنها از جانب پروردگار شان بر هدایت اند و ایشان همین هایند رستگار).

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾^(۲) ^(۳).

۱- از ابو هریره رضی الله عنه روایت شده است که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: خانه های خود را قبرستان نسازید همانا شیطان از خانه ای که در آن سوره بقره خوانده شود میگریزد.

[صحیح مسلم (۷۸۵)].

۲- سوره بقره، آیه: ۲۵۵.

۳- از ابی ابن کعب رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: ای ابو منذر، آیا میدانی کدام آیه از کتاب خداوند که با تو است بزرگتر است؟ گفتم: الله لا اله الا

ترجمه: (خداوند: معبودی جز او نیست، زنده و بخود پاینده است، نه او را بینگی میگیرد و نه (هم) خواب، هر آنچه در آسمانها و (هر) آنچه در زمین است از آن اوست، چه کسی است آنکه بحضور او شفاعت کند مگر به اجازه او؟ آنچه را که در پیشروی و پشت سر بندگان است میداند، و ایشان به چیزی از علم او احاطه کرده نمیتوانند، مگر به آنچه او اراده کند، کرسی او آسمانها و زمین را دربر گرفته است، و نگهبانی آنها او را خسته نمی سازد، و او بسیار بلند (مرتبه) و بسیار با عظمت است).

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾^(۱).

ترجمه: (در دین اکراهی نیست، همانا رهیابی از گمراهی جدا شده است، پس کسیکه از شیطان روی بر می تابد و بخداوند ایمان می آورد، به دستگیر مستحکمی چنگ زده است که هرگز گسستنی نیست، و خداوند شنوا (و) دانا است).

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^(۲).

ترجمه: (خداوند یاور مؤمنان است. ایشانرا از تاریکها به روشنایی بیرون می آرد. و کافران یاوران شان شیطان است که ایشانرا از روشنایی به تاریکی ها می کشانند. هم ایشان اند اهل دوزخ و در آن همیشه بسر می برند).

هو... سپس به سینه ام زده فرمود: ای ابو منذر، علم برایت گوارا باد. [صحیح مسلم،

.(۸۱۵)]

۱- سوره بقره، آیه: ۲۵۶.

۲- سوره بقره، آیه: ۲۵۷.

﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^(۱).

ترجمه: (آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن خدا است، و آنچه را در دلهای شما است (خواه) آشکار کنید یا پنهان، خداوند شما را به آن محاسبه میکند. پس هر کسی را بخواهد می آموزد و هرکسی را بخواهد عذاب میکند، و خداوند در هرچیز توانا است).

﴿أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفَرَقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾^(۲).

ترجمه: (پیامبر به چیزی که به او از طرف پروردگارش نازل شده است ایمان دارد، و مؤمنان نیز، همه به خدا فرشتگان، کتابهایش و پیامبرانش ایمان آورده اند (آنها میگویند) میان هیچ یک از پیامبران او فرق نمی گذاریم، و گفتند: شنیدیم و فرمان بردیم. (خواهان) آمرزش تو هستیم. ای پروردگار ما! و بسوی تو است بازگشت).

﴿لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾^(۳).

ترجمه: (خداوند هیچ کسی را مکلف نمیسازد مگر به اندازه توان او، برای اوست هرچه کسب کرده، و بر (زیان) اوست هر چه را مرتکب شده. پروردگار ما! و اگر ما

۱- سوره بقره، آیه: ۲۸۴.

۲- سوره بقره، آیه: ۲۸۵.

۳- سوره بقره، آیه: ۲۸۶.

فراموش کردیم یا خطا کردیم، ما را مگیر، ای پروردگار ما! و بر ما چنان باری را مگذار که توان برداشت آنرا نداشته باشیم، و از گناهان ما درگذر، ما را به بخشا، و بر ما رحم کن، توی کار ساز ما، پس ما را بر گروه کافران پیروز گردان) ^(۱).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ترجمه: بنام خداوند بی اندازه مهربان، و نهایت بارحم.

﴿أَلَمْ يَأْمُرْ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ ^(۲) ^(۳).

ترجمه: (الم. خداوند جز او معبودی نیست زنده، و بخود پاینده است).

﴿عَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا﴾ ^(۴). ترجمه: و چهره ها در

حضور زنده بخود پاینده، ذلیل میشوند و همانا کسیکه مرتکب ستم گردیده ناکام و بینوا شد).

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا﴾ ^(۵).

۱- از ابو مسعود بدری رضی الله عنه روایت شده است که: آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: کسیکه دو آیه اخیر سوره بقره را در یک شب بخواند او را کافی و بسنده است. [صحیح بخاری ۹ / ۵۰ و صحیح مسلم (۸۵۸)].

۲- سوره آل عمران، آیه های: ۱-۲.

۳- از ابی ابن کعب رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: ای ابو منذر، آیا میدانی کدام آیه از = کتاب خداوند که با تو است بزرگتر است؟ گفتیم: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ... سپس به سینه ام زده فرمود: ای ابو منذر، علم برایت گوارا باد. [صحیح مسلم، (۸۱۵)].

۴- سوره طه، آیه: ۱۱۱.

۵- سوره طه، آیه: ۱۱۲.

ترجمه: (و هرکسیکه چیزی از کارهای نیکو انجام دهد، در حالیکه مؤمن (هم) باشد، پس نه از ستمی می ترسد و نه (هم) از شکستی).

﴿حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾^(۱).

ترجمه: (خداوند مرا بسنده است جز او معبودی نیست بر او توکل کردم و او است پروردگار عرش بزرگ).

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا* وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا﴾^(۲).

ترجمه: (بگو: خدا را بخوانید یا رحمن را بخوانید، هر کدام را بخوانید، نامهای نیکو از آن اوست، و نمازت را نه به آواز بلند بخوان و نه (هم) با آواز آهسته و در بین این (دو) راه (میان) ای را اختیار کن. و بگو: ستایش خدای را ست که برای خود فرزندی نگرفته است. در پادشاهی شریکی ندارد و برای او کار سازی (که) از ذلت (او) را وارهاوند نیازی) نیست، و او را به بزرگی یاد کن بزرگی (بس شکوه مندی).

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ* فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ* وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ* وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾^(۳).

ترجمه: (پس آیا پنداشتید که شما را بیهوده آفریده ایم و شما نزد ما باز گردانیده نمیشوید؟ پس برتر است خداوند، پادشاه بر حق بجز او معبودی نیست، پروردگار

۱- سوره توبه، آیه: ۱۲۹.

۲- سوره اسراء، آیه های: ۱۱۰-۱۱۱.

۳- سوره مؤمنون، آیه: ۱۱۵-۱۱۸.

عرش کریم. و هر که با خداوند معبود دیگری را بخواند و (مسلماً) به این (کار خویش) دلیلی ندارد، و همانا حساب او نزد پروردگار او است و هرگز کافران رستگار نمیشوند. و بگو: پروردگارا! مرا بیامرزد و (برمن) رحم کن و تو بهترین رحم کننده گانی).

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافَ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ * وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِعَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ * وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانُونٌ﴾^(۱).

ترجمه: (پس خداوند را در شامگاهان و صبحگاهان به پاکی یاد کنید. و ستایش از آن او ست (هم) در آسمانها و (هم) در زمین و (هم) در آخر روز و در هنگامیکه چاشت را میگذرانید. زنده را از مرده بیرون می آورد و مرده را از زنده بیرون می آورد و زمین را بعد از مردن آن زنده میگرداند و شما (نیز) این چنین (از قبر خویش) بر آورده میشوید. و از نشانه های او (یکی هم) اینست که شما را از خاک آفرید و باز شما بحیث بشر بهر طرف پراکنده شدید. و از نشانه های او (یکی هم) اینست که برای شما از خود شما زنان را آفریده تا در کنار آنها آرامش یابید و او در میان شما دوستی و مهربانی برقرار ساخت. همانا در اینها برای گروهیکه فکر میکنند نشانه های است. و از نشانه های او آفرینش آسمانها و زمین است و نیز اینکه شما به زبانهای مختلفی سخن میزنید و

دارای رنگهای مختلفی میباشد. واقعاً درین ها برای دانشمندان نشانه های است. و از نشانه های او خوابیدن شما است در شب و روز و تلاش و کوشش شما است برای (کسب و کار) و بهره مندی شما از فضل خداوند. بیگمان درین برای کسانی که (سخن حق را) می شنود نشانه های است. و از نشانه های او این است که بشما برقک را می نماید که (هم موجب) ترس و (هم مایه) امیدواری است. و (نیز) آب را از آسمان نازل میکند و با آن زمین را بعد از پژمردگی آن زنده میسازد همانا درین برای کسانی که هوشیاراند نشانه های است. و از نشانه های او اینست که آسمانها و زمین به حکم او بر پاست سپس همینکه شما را از زمین فرا خواند آنگاه (از قبرخویش) بیرون می شوید. هرچه در آسمانها و زمین است از آن اوست. (و) همه به او فرمان می برند).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.

﴿حَم * تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ * غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطُّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾^(۱) .^(۲)

ترجمه: حم.. (فرو فرستادن این کتاب از جانب خداوند صاحب قدرت و آگاه است که آمرزنده گناه، پذیرنده توبه، سخت عذاب کننده، صاحب انعام و احسان است. هیچ معبودی جز او نیست بسوی او است باز گشت).

۱- سوره مؤمن، آیه های: ۱- ۳.

۲- در حدیثی که امام ترمذی روایت کرده است، آمده است که اگر کسی آیه الکرسی و آیات اوائل (حم) را بخواند خداوند او را در همان روز از هر بدی محفوظ نگاه میدارد. مگر این روایت ضعیف است.

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ (٢).

ترجمه: (اوست خداوندیکه جز او معبودی نیست دانای نهان و آشکار، و اوست بخشاینده (و) مهربان، اوست خداوندیکه جز او معبودی نیست، پادشاه، نهایت پاک، سالم، (از هر عیب) امان دهنده، نگهبان، صاحب قدرت و صاحب عزت، (و) با شکوه، در نهایت بزرگواری، منزّه است از آنچه به او شریک می آورند. او خداوندیست آفریننده، پدید آورنده، نگارنده اشکال، (و رنگها) دارای نیکوترین نامها و (صفات) آنچه در آسمانها و در زمین است او را بپاکی یاد میکنند و هم اوست صاحب قدرت (و) با حکمت).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا * وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا * وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا * يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا * بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا * يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ * فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ * وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (٣). (٤).

۱- سوره حشر، آیه های: ۲۲- ۲۴.

۲- مشکاة المصابیح کتاب فضائل القرآن، فصل دوم.

۳- سوره زلزال، آیه های: ۱- ۸.

۴- در حدیثی که امام ترمذی: در باب فضائل قرآن ۲ / ۱۱۷. روایت کرده چنین آمده است: از عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت شده است که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: (ثواب

ترجمه: (وقتی که زمین به (همان) زلزله شدید (خود روبرو) شود، و زمین گرانباری خود را بیرون افکند، (بگونه ای که) انسان بگوید: زمین را چه شده است؟ در آن روز زمین خبرهای خود را بیان میکند. به سبب آنکه پروردگار تو به آن امر کرده است. در آن روز (دسته دسته) از مردم بگونه متمایز و جدا شده ای براه می افتد. پس هر که به وزن ذره ای خوبی کرده باشد آنرا می بیند. و هر که به وزن ذره ای بدی کرده باشد (نیز) آنرا می بیند).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.
 ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ * لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ * وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ * وَلَا أَنَا عَابِدُ مَا عَبَدْتُمْ * وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ * لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾^(۱) .^(۲)

ترجمه: (بگو: ای کافران. آنچه را شما میپرستید من نمی پرستم. و نه (هم) شما پرستنده چیزی هستید که من آنرا می پرستم. و نه (هرگز) من پرستنده چیزی هستم که شما آنرا می پرستید. و نه (هم) شما پرستنده چیزی هستید که من آنرا می پرستم. برای شما است دین شما و برای من است دین من).

تلاوت سوره ﴿إِذَا زُلْزِلَتْ﴾ به اندازه ثواب تلاوت نصف قرآن است. ثواب تلاوت سوره ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ به اندازه ثواب تلاوت ثلث قرآن است، ثواب تلاوت سوره ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ به اندازه ثواب تلاوت چهارم حصه قرآن است.

۱- سوره کافرون، آیه های: ۱-۶.

۲- در مسند امام احمد بن حنبل از حارث بن جبلة روایت شده که گفت: گفتم: ای رسول خدا، بمن چیزی را بیاموز که آنرا هنگام خوابیدن بخوانم آنحضرت ﷺ بایش فرمود: وقتی میخواهی شب به بستر خواب خود بخوابی سوره ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ را بخوان زیرا این بیزاری است از شرک.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ * وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا * فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾^(۱) .^(۲)

ترجمه: (هنگامیکه یاری خداوند و پیروزی فرا رسید. و دیدی که مردم گروه گروه بدین خدا داخل میشوند. پس پروردگار خود را بپاکی یاد کن و از او آمرزش بخواه حقا که او بسیار توبه پذیر است).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾^(۳) .^(۱)

۱- سوره نصر، آیه: ۱- ۳.

۲- در فضیلت این سوره، حدیثی در سنن امام ترمذی: ۴ / ۲۴ چنین آمده است: از حضرت انس رضی الله عنه روایت شده که آنحضرت صلی الله علیه و آله برای مردی از یاران خود فرمود: ای فلان، آیا ازدواج نمودی؟ صحابه در جواب گفت: نه بخدا ای رسول خدا، من چیزی ندارم که ازدواج نمایم آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: آیا با = = تو سوره ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نیست؟ گفت بلی هست: آنحضرت صلی الله علیه و آله برایش فرمود یک سوم قرآن است. سپس آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: آیا با تو سوره ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ نیست؟ صحابه گفت بلی هست: آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: آیا با تو سوره ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ نیست؟ صحابه گفت بلی هست: آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: نصف قرآن است.

ازدواج کن ازدواج کن. (دو مرتبه)

۳- سوره اخلاص، آیه های: ۱- ۴.

ترجمه: (بگو: اوست خدای یکتا است. ذاتی که از همه کس همه چیز بی نیاز است. نه زاده است و نه (هم) زاده شده است. و نه هیچکس همتای اوست).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.
﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾^(۲).

ترجمه: (بگو: پناهم میبرم به پروردگار صبحگاه. از شر آنچه بیافریده است. و از شر تاریکی هنگامیکه گسترش می یابد. و از شر آنانیکه در گره ها میدمند. و از شر حاسدی چون رشک میورزد).

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ بنام خداوند بی اندازه مهربان (و) نهایت با رحم.
﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾^(۳).^(۴)

۱- هر کسی هنگام صبح و شب سه مرتبه سوره اخلاص و معوذتین را بخواند الله متعال او را
= گزند همه موجودات موذی در امان میدارد. این حدیث را ابوداود، ترمذی و نسائی نقل کرده اند و ترمذی آنرا حدیث حسن گفته است.

۲- سوره فلق، آیه های: ۱ - ۵.

۳- سوره ناس، آیه های: ۱-۶.

۴- در فضیلت و تلاوت سه سوره متذکره (اخلاص و معوذتین) مشکاة المصابیح ۲ / ۶۵۷. از صحیح بخاری و صحیح مسلم حدیثی چنین نقل میکنند که ترجمه اش اینست: از بی بی عائشه رضی الله عنها روایت است که آنحضرت صلی الله علیه و آله هنگامیکه به بستر خواب خود در هر شب آرام میگرفت هردو کف دست خود را جمع مینمود و سوره ﴿قُلْ﴾

ترجمه: (بگو: به پروردگار مردم پناه میبرم. به پادشاه مردم. به خداوند مردم. از شر وسوسه کننده پنهان شونده. آنکه در دلهای مردم وسوسه می افکند خواه از جنیان باشند یا آدمیان).

«أَصْبَحْنَا (أَمْسَيْنَا) وَأَصْبَحَ (وَأَمْسَى) الْمَلِكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ»^(۱). (سه بار صبح و سه بار شام).

(ما و تمام جهانیان شب را برای الله ﷻ به صبح رسانیدیم، صبح نمودیم (و شام نمودیم) ثنا و ستایش از آن الله است. برای او شریک و همتایی وجود ندارد و بجز او معبودی نیست و بسوی او حشر صورت میگردد).

«أَصْبَحْنَا (أَمْسَيْنَا) عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ وَعَلَى كَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ وَعَلَى مِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ»^(۲). (سه بار صبح و سه بار شام).

هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿۱﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ را میخواند و به هر دو دست خود میدمید و بعداً دستهای خود را تا اندازه که میتواند به جسم خود مسح می نمود (و در دست کشیدن) از سر و روی و جلو بدن خود آغاز می کرد و این عملیه را سه بار تکرار می نمود.

۱- پیامبر اسلام ﷺ هنگام صبح میفرمود: (أصبحنا وأصبح...) این حدیث را ابن سنی و بزار روایت کرده اند و بیهقی گفته است اسناد آن خوب است.

۲- ابی بن کعب گفته است: رسول الله ﷺ به ما تعلیم داده اند که هنگام صبح و شب این حدیث را بخوانیم. این حدیث را عبدالله بن امام احمد در کتاب زواید نقل کرده است.

ما بر فطرت اسلام و کلمه اخلاص و بر دین پیامبر ما حضرت محمد ﷺ، و بر آیین پدر ما حضرت ابراهیم علیه السلام صبح کردیم (شام نمودیم) همان ابراهیمی که فقط فرمانبردار و بسوی حق تمایل داشت و از زمره مشرکان نبود.

«اللَّهُمَّ أَصْبَحْتُ (أَمْسَيْتُ) مِنْكَ فِي نِعْمَةٍ وَعَافِيَةٍ وَسِتْرٍ فَأَتِمَّ عَلَيَّ نِعْمَتِكَ وَعَافِيَتِكَ وَسِتْرَكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»^(۱). (سه بار صبح و سه بار شام).

(ای بار الها! شب را به روز رسانیدم در حالیکه از نعمت سلامتی و پرده پوشی تو بهره مند میباشم، پس ای پروردگار متعال نعمت عافیت و پرده پوشی خود را در دنیا و آخرت برای من به اکمال رسان).

«اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، فَمِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، فَלَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ»^(۲). (سه بار صبح و سه بار شام).

(ای بار الها! هر نعمتی که بمن صبحگاهان و یا شامگاهان می رسد و یا به هر فردی که از مخلوق تو می رسد این نعمتها تنها و تنها از جانب توبوده است برای تو شریکی و همتایی وجود ندارد ستایش سپاسگزاری از آن تو است).

«يَا رَبِّي لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ». (۳ بار صبح و ۳ بار

۱- از ابن عباس رضی الله عنه روایت است که گفت: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که در وقت صبح و شب این دعا را سه مرتبه بخواند الله عزوجل نعمت خود را بر او تمام میگرداند. این حدیث را ابن سنی روایت کرده است.

۲- هر کس این دعا را در هنگام صبح بخواند شکر آن روز را ادا کرده است و هر کس هنگام شب آنرا بخواند شکر آن شب را ادا نموده است این حدیث را ابو داود نسائی ابن سنی و ابن حبان روایت کرده اند.

شام). (ای پروردگار من! همه ثناء و ستایش تنها تو را زبید، ثنای که شایسته عزت و شکوه تو و در خور سلطنت عظیم تو باشد).

«رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا»^(۱). (۳ بار صبح ۳ بار شام).

(به ربوبیت خدا و بداشتن دین اسلام و پیامبری محمد ﷺ راضی و خوشنود هستم).

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضًا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ»^(۲).

(۳ بار صبح و ۳ بار شام).

(پاک است خداوند، و همه ثنا و ستایش از آن او است، تسبیح و ثنایی به تعداد مخلوقات او، و تسبیح و ثنایی لایق خوشنودی و رضای او، و تسبیح و ثنایی که برابر با عرش او ﷻ است، به اندازه رنگ قلمی که کلمات او تعالی به آن نوشته میشود).

«بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَصْرُ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ

۱- پیامبر ﷺ فرموده اند: کسی که صبحگاهان و شب هنگام بگوید (رضیت بالله رباً...) خداوند تبارک و تعالی از او راضی میگردد و این حدیث را ابو داود و ترمذی و نسائی و حاکم نقل کرده اند.

۲- از ام المؤمنین جویریة رضی الله عنها روایت شده که روزی در موقع نماز صبح پیامبر ﷺ از نزد او خارج شد وقتی هنگام ظهر برگشت دید که جویریة هنوز در جای نماز خود نشسته است و ذکر میکند پیامبر ﷺ فرمود: من چهار کلمه را سه بار تکرار کرده ام که هم وزن و هم پایه گفته های تو میباشد و آن کلمات عبارت از (سبحان الله...) [صحیح مسلم].

الْعَلِيمُ»^(۱). (۳ بار صبح و ۳ بار شام).

(بنام الله که با (خواندن) نامش چیزی نه در زمین و نه (هم) در آسمان گزند نمی رساند و اوست شنوا و دانا).

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ وَنَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا نَعْلَمُ»^(۲).

(۳ بار صبح و ۳ بار شام).

(ای بار الها! ما بتو پناه می بریم از اینکه دانسته چیزی را شریک تو سازیم و طلب مغفرت میکنیم از این که نا آگاهانه چیزی را با تو شریک گردانیم).

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»^(۳). (۳ بار صبح و ۳ بار شام).

پناه می برم به کلمه های کامل خداوند از شر (همه) چیزهاییکه آفریده است).

۱- از عثمان ابن عفان رضی الله عنه روایت است که هر کس سه بار در وقت صبح و سه بار در وقت شب این دعا را بخواند هیچ چیزی به او ضرر نمیرساند. این حدیث را ابو داود نقل کرده است.

۲- از ابو موسی اشعری رضی الله عنه روایت است که گفت: روزی پیامبر صلی الله علیه و آله ما را مخاطب قرار داده فرمود: ای مردم از شرک بترسید زیرا شرک از صدای مورچه خفیف تر است. کسی از حاضران گفت: چگونه ممکن است از چنین شرکی بر حذر بود؟ حضرت فرمودند: بگویید: (اللهم إنا نعوذ بك...) احمد و طبرانی این حدیث را به اسناد خوب روایت کرده اند.

۳- هر کس شامگاه این دعا را سه مرتبه بخواند سختی های آن شب به او ضرری نمی رساند. احمد، نسائی، ابن سنی، ترمذی و ابن حبان این حدیث روایت کرده اند.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ»^(۱).

ای بار الها! من بتو پناه می برم از اندوه و غم، و بتو پناه می برم از ناتوانی و کسالت، و بتو پناه می برم از ترس و ممسکی، و بتو پناه می برم از قرضداری و قهر مردمان).

«اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ، وَالْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»^(۲).

ای بار الها! بتو پناه می برم از کفر و تنگدستی، و بتو پناه می برم از عذاب قبر، و بجز تو هیچ معبودی نیست).

«اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»^(۳).

(سه بار صبح و سه بار شام)

(بار الها! بدن من را سالم بگردان، ای بار الها! شنوایی من را سالم بساز، ای بار الها! بینایی من را سلامتی ببخش، نیست معبودی بجز تو).

«اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ

۱- پیامبر ﷺ فرمودند: هرگاه این کلمات را صبح و شام بخوانی غمت زائل شده دینت اداء میگردد.

۲- سنن ابو داود (۵۰۹۰).

۳- پیامبر اکرم ﷺ این دعا را سه مرتبه صبح و سه مرتبه شب می خواندند. ابو داود احمد نسائی ابن سنی و بخاری در ادب المفرد این حدیث را روایت کرده اند.

إِلَّا أَنْتَ»^(۱). (۳ بار صبح و ۳ بار شام).

ای بار الها! تو پروردگار منی بجز تو معبودی دیگر نیست، تو من را آفریدی و من بنده تو ام، و من بر عهد و پیمان تو و بر وعده تو بقدر توانایی خویش قائم ام، بتو پناه می برم از شر بدکاری های که من انجام دادم و بر نعمتهای که بر من ارزانی نمودی اقرار مینمایم، و به گناهان خویش معترفم، گناهان من را ببخش و بجز تو هیچ کسی گناهان را نمی بخشد).

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ»^(۲). (۳ بار صبح و ۳ بار شام).

از پروردگار بزرگ آمرزش میخواهم که بجز او معبودی نیست و او زنده جاوید و پاینده بذات خویش و بی زوال است).

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»^(۳). (۱۰ بار صبح و ۱۰ بار شام).

ای بار الها! بر محمد ﷺ و آل او رحمت بفرما، همچنانکه به ابراهیم عليه السلام و آل او رحمت فرمودی، همانا تو ستوده و با عظمت هستی، بار الها! بر محمد ﷺ و بر آل او

۱- هر کس هنگام شب آن را با یقین بگوید و در آن شب بمیرد و یا صبح بگوید و در همان روز بمیرد به بهشت داخل شود. [صحیح بخاری].

۲- پیامبر ﷺ فرمودند: کسی که این دعا را بخواند خداوند او را میبخشد حتی اگر از میدان جنگ فرار کرده باشد. ابو داود و ترمذی این حدیث را روایت کرده و حاکم آن را بنا به شرط مسلم و بخاری، صحیح تشخیص داده است. [صحیح بخاری ۱۱

/ ۱۰۱ صحیح مسلم ۴ / ۲۷۵].

۳- بخاری مع الفتح ۶ / ۴۰۸.

برکت ارزانی فرما همچنانکه به ابراهیم علیه السلام و آل او برکت ارزانی نمودی، همانا تو ستوده و سزوار ستایشی).

«سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ»^(۱). (۱۰ بار صبح و ۱۰ بار شام).

پاک است الله. همه ثناء و ستایش از آن او است و هیچ معبودی جز او نیست و الله بزرگ است).

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۲). (۱۰ بار

صبح و ۱۰ بار شام).

نیست معبودی بجز الله و الله تعالی یگانه و یکتا است، برای او هیچ شریکی نیست، پادشاهی از آن اوست، و همه ستایش برای اوست و الله جل جلاله به همه چیزها توانا است).

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»^(۳). (۱۰ بار

صبح و ۱۰ بار شام).

(پاکی تو ای الله جل جلاله. همه ستایش ترا است، گواهی میدهم بر اینکه بجز تو معبودی

نیست، از تو آمرزش میطلبم و بتو توبه گارم).

۱ - سنن ابن ماجه.

۲ - صحیح بخاری ۴ / ۹۰ و صحیح مسلم ۴ / ۲۰۷۱.

۳ - سنن نسائی (عمل الیوم واللیلة) ص ۱۷۳.

طریقه وضوء و دعاهای آن

چون وضوء عملی است ازینرو احتیاج به نیت دارد، و نیت بصورت خاص اراده کردن در دل برای ادای آن عملی است که قصد ادای آنرا دارد. و سپس بسم الله^(۱). بگوید و دستهای خود را تا به بند سه بار بشوید، و سپس دهان خود را سه مرتبه بشوید، بعد بینی خود را سه بار بشوید، و آب را از بینی خود با بیرون کشیدن نفس خارج کند، و سپس روی خود را سه بار بشوید، و بعد دستهای خود را تا آرنجها بشمول آرنجها بشوید و بعد تمام سر خود را مسح نماید و با دستهای تر گوش های خود را نیز مسح کند، بعد پاهای خود را سه بار تا کله پای (بجلك) بشمول کله بشوید، در ختم وضوء اگر حفظ داشته باشد همه این دعا و یا یکی ازین دعاهای مأثوره را بخواند. و دعاها چنین است:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ»^(۲).

(گواهی میدهم باینکه بجز خداوند معبودی برحق نیست، خداوند یگانه و یکتا است، برای او شریکی نیست، و گواهی میدهم باینکه محمد ﷺ بنده خدا و رسول اوست).

«اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ»^(۳).

---

۱ - در وضوء جز گفتن بسم الله هیچ دعای در احادیث صحیح از آن حضرت ﷺ ثابت نشده است.

۲ - صحیح مسلم ۱ / ۲۰۹.

۳ - سنن ترمذی ۱ / ۷۸.

ای بار خدایا! مرا از زمره توبه گاران و پاکیزگان بگردان).

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»^(۱).

پاکی تو ای الله جَلَّالَهُ. همه ستایش ترا است، گواهی میدهم بر اینکه بجز تو معبودی نیست، از تو آمرزش میطلبم و بتو توبه گارم).

---

۱ - سنن نسائی (عمل الیوم واللیلة) ص ۱۷۳.

طریقه ادای نماز

دو رکعت نماز باین ترتیب ادا میگردد:

نیت نماز:

برای ادای نماز در دل اراده نمودن همان نماز و عدد رکعات همان نماز کافی است. و بعد (الله اکبر) میگوییم با گفتن الله اکبر دستها را بگوش ها برابر نرمه گوش می‌رسانیم و بعد می‌بندیم و سپس ثنا میخوانیم.

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ»^(۱).

پاکی تو ای الله و همه ستایش ترا است، و بابرکت است نام تو و بزرگی تو مقام والای دارد و نیست معبودی بجز تو).

و بعد «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» میگویم: یعنی: به خدای متعال پناه می‌برم از (شر) شیطان رانده شده). و سپس «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» میگویم: بنام خداوند بی‌اندازه مهربان، و نهایت با رحم. و بعداً سوره فاتحه را می‌خوانیم:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾.

ترجمه: ستایش خدای راست پروردگار جهانیان خدای که بی‌اندازه مهربان و نهایت با رحم است. خداوند روز جزا است. خاص ترا می‌پرستیم و خاص از تو کمک می‌خواهیم. به ما راه راست را بنما. راه کسانی را که بر ایشان نعمت خویش را ارزانی کرده ای نه راه کسانی را که مورد خشم واقع شده اند و نه هم راه گمراهان). سپس

سوره از سوره‌های قرآن و یا چند آیه ای از آیات قرآنکریم را تلاوت مینماییم: مثلاً سوره (الماعون):

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ * فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ * وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ * فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ * الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ * وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾

ترجمه: آیا کسی را که روز جزا را تکذیب میکند دیدی؟ این همان کسی است که یتیم را با اهانت میراند، و به طعام دادن محتاج تشویق نمیکند، پس وای بر آن نماز گذارانی که از نماز شان غافل اند، آنانی که ریا میکنند و سامان (مورد نیاز) نیازمندان را (از ایشان) منع مینمایند).

و بعد از آن «الله اکبر» گفته و برکوع می رویم، و با هردو دست هردو زانوی خود را میگیریم. و این تسبیح را حد اقل سه بار میخوانیم: «سبحان ربی العظیم» (پروردگار با عظمت من پاک است). سپس «سمع الله لمن حمده» را گفته از رکوع بلند میشویم. (شنیده است خداوند از بنده که او را ستوده است). و متصل آن در حالیکه ایستاده ایم میگوییم: «ربنا لك الحمد» (ای پروردگار ما تراست همه ستایش). بعد «الله اکبر» گفته به سجده می رویم و در سجده اول زانو ها و بعداً هر دو دست را و سپس بینی و بعد از آن پیشانی خود را بزمین میگذاریم و در حالیکه هردو دست محاذی گوشها و انگشتها رو بقبله می باشد سجده می نماییم.

بعد از آن سه بار «سبحان ربی العظیم» میگوییم. (پروردگار عالی شأن من پاک است). سپس «الله اکبر» گفته و از سجده اول پیشانی سپس بینی بعد از آن دست ها را بر داشته و پای چپ را در زمین فرش نموده قدم پای راست را بلند می کنیم و می نشینیم. و

دستهای خود را بالای رانهای خود میگذاریم و بعد از اینکه کاملاً بر زمین قرار گرفته دوباره تکبیر گفته و به سجده دوم می رویم و بعد از ادای سجده دوم «الله اکبر» گفته برای ادای رکعت دوم بلند می‌شویم. و در رکعت دوم ثنا «سبحانک اللهم» را نمیخوانیم و این رکعت را مانند رکعت اول بجا می آوریم. بعد از تمام سجده دوم رکعت دوم در قعه می‌نشینیم و این طور تشهد می‌خوانیم:

«التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»^(۱).

تمام تحیت‌های (قولی و بدنی و مالی) برای خدای متعال است. سلام بر توباد ای نبی ﷺ و رحمت خدا و برکات او. سلام باد بر ما و بر بندگان نیکوکار خداوند. گواهی می‌دهم باینکه جز خداوند معبودی نیست و گواهی می‌دهم که محمد ﷺ بنده خدا و رسول اوست).

سپس این درود را میخوانیم:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ، وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ، وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ»^(۲).

ای بار خدایا درود بفرست بر محمد ﷺ و بر آل محمد ﷺ همچنانکه درود فرستادی بر ابراهیم التَّيِّبُ و بر آل ابراهیم التَّيِّبُ، همانا تو ستوده و با عظمتی. ای بار خدایا برکت بگذار بر محمد ﷺ و بر آل محمد ﷺ چنانکه برکت نهادی بر ابراهیم التَّيِّبُ و بر آل

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح بخاری ۸ / ۴۵۹، و صحیح مسلم (۴۵۶).

ابراهیم علیه السلام حقا که تو بزرگی و سزاوار ستایشی). بعداً دعاهاى مانند دعای حسنه را بخواند:

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾^(۱).

ای بار الها! بما در دنیا خوبی بده و در آخرت خوبی بده، و ما را از عذاب دوزخ نگهدار). از جمله دعاهاى ماثوره این دعا نیز میباشد:

«اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ»^(۲).

ای بار الها! همانا من برخویشتن ظلم بسیاری نمودم و کسی نمیتواند گناهی را ببخشد جز تو، پس بیامرز مرا به آمرزش خاص خویش و به من رحم فرما، حقا که تو آمرزنده و مهربانی).

نماز استخاره:

شخصی مسلمان وقتی میخواهد در امر مهم و یا کاری ضروری اقدام نماید مانند: ازدواج، سفر، تجارت، و امثال آن. طریقه مسنونه اینست که دو رکعت نماز به نیت استخاره اداء نماید و بعد از ختم نماز دعاییکه درین مورد از آنحضرت صلی الله علیه و آله روایت شده بخواند و حاجت خود را طلب و در باره رسیدن بمقصد خود از خداوند جل جلاله استعانت بجوید و بعد از میلان قلبی بطرف همان چیز آنرا عملی نماید.

۱- سوره بقره، آیه: ۲۰۱.

۲- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

دعای استخاره:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ يُؤَيِّسُنِي حَاجَتَهُ خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ: عَاجِلِهِ وَأَجَلِهِ فَأَقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ: عَاجِلِهِ وَأَجَلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ»^(۱).

ای بار الها! طلب خیر میکنم ترا به یاری علم تو، و طلب قدرت میکنم از تو بوسیله قدرت (کامله) تو، و سوال میکنم ترا از فضل بزرگ تو، همانا تو صاحب قدرتی و من قدرتی ندارم، و تو میدانی و من نمیدانم، و تو داننده غیبهایی، ای بار الها! تو میدانی که این کاری را که من به آن تصمیم گرفتم در امر دین من و دنیای من و انجام کار من بخیر من است، آنرا برای من مقدر کن و آسان بگردان، و من را به آن کار برکت و افزونی ده، ای بار الها! تو میدانی که این کار را که من به آن تصمیم گرفتم در دین من و دنیای من و انجام کار من به ضرر من میباشد آنرا از من باز گردان و مرا از آن، و برای من نیکی را هر جایکه باشد مقدر نما، و مرا به آن راضی بگردان).

نماز حاجت:

اگر مشکلی در مسیر زندگی به بنده مسلمان پیدا شد که با وجود سعی و کوشش انسانی او و مهیا شدن اسباب این مشکل رفع نگردید. درین وقت او دو رکعت نماز را به نام نماز حاجت اداء میکند و بعد از ادای نماز حمد و ثنا برای خداند جَلَّ جَلَالُهُ گفته و

۱- صحیح بخاری، سنن ابوداود، سنن ترمذی و مسند امام احمد بن حنبل.

درود بر روان پاک آنحضرت ﷺ میفرستد و سپس این دعا را میخواند و مطلب خویش را از خداوند متعال طلب میکند.

دعای حاجت:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَسْأَلُكَ مَوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعِزَائِمِ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضَى إِلَّا أَقْضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»^(۱).

نیست معبودی بجز خدای حلیم و کریم، پاک است خداوند پروردگار عرش بزرگ است، ستایش خدای را است پروردگار جهانیان، سوال میکنم ترا اعمال که موجب رحمت تو گردد، و خصلتها یکه سبب آمرزش از جانب تو شود، و پاکی از هر گناه، و غنمیت از هر نیکی، و سلامتی از هر معصیتی، مگذار برای من هیچ گناه مگر آنکه آنرا بیامرزی، و نه هم هیچ اندوهی مگر آنکه آنرا بگشایی، و نه هم هیچ حاجتی که تو به آن راضی باشی مگر آنکه آنرا بدهی، ای مهربانترین مهربانان).

دعاهای متفرقه

دعای وقت بیرون شدن از منزل:

«بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»^(۱). (بنام خداوند بر خداوند توکل نمودم، و هیچ جای بازگشتی و قوتی جز خداوند نیست).
«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ»^(۲).

ای بار الها! من بتو پناه میبرم از اینکه کسی را گمراه بسازم، و یا کسی من را گمراه بسازد، و یا کسی را بلغزانم، و یا کسی من را بلغزانند، و یا بکسی ظلم نمایم، و یا کسی بمن ظلم نماید، و یا بکسی جهالت نمایم، و یا کسی بمن جهالت نماید).

«بِسْمِ اللَّهِ وَجُنَّتْنَا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا»^(۳).

بنام خداوند جَلَّالٌ (بمنزل) داخل شدیم و بنام خداوند جَلَّالٌ (از منزل) خارج شدیم، و بر پروردگار ما توکل کردیم).

دعای مسافر:

شخص وقتی میخواهد سفر نماید با دوستان و اقارب خود چنین وداع میکند:

«أَسْتَوِدِعُ اللَّهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»^(۴).

من دین ترا، و امانت ترا، و خاتمه عمل ترا، بخداوند میسپارم).

«أَسْتَوِدِعُكُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ»^(۱).

۱- سنن ابوداود ۴ / ۳۲۵.

۲- سنن ابن ماجه و ترمذی و نسائی.

۳- سنن ابوداود.

۴- سنن ترمذی و مسند امام احمد.

ترا به خداوند میسپارم، خدایکه چون باو چیزی سپرده شود ضایع نمیگردد).

دعای وقت روان شدن بسفر:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ
وَكَاثِبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَالِدِ»^(۲).

ای بار الها! تویی صاحب (من) در سفر و نایب (من) در خانواده (من) ای بار الها!
بتو پناه میبرم از مشقت های سفر، و منظر بد، و از دیگرگونی و بدحالی در مال و
خانواده و فرزند [خویش].

دعای وقت سوار شدن بوسایل سفر:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ» ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا
إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾. اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَىٰ، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَىٰ،
اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي
الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ، وَكَاثِبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ»^(۳).

خدا بزرگ است، خدا بزرگ است، خدا بزرگ است، پاک است آنکه برای (استفاده) ما
این (مرکوب) را رام ساخت است، و ما خود به (تسخیر) آن دسترسی نداشتیم، حقا که
ما به پروردگار خود بازگشتنی هستیم) ای بار الها! ما از تو درین سفر نیکوکاری و
پرهیزگاری را مسئلت می نمایم، و نیز عملی را که پسندیده بارگاه تو است، ای بار الها!

۱- مسند احمد و ابن ماجه، از ابی هريره رضی الله عنه.

۲- صحیح مسلم.

۳- صحیح مسلم.

بر ما این سفر ما را سهل و آسان بساز، و فاصله دور آنرا بر ما نزدیک بگردان، ای بار الها! تویی صاحب (من) در سفر و نائب (من) در خانواده (من) ای بار الها! بتو پناه میبرم از مشقت های سفر و منظر بد، و از دگرگونی و بدحالی در مال و فرزند [خویش].

دعای بازگشت از سفر:

«آيُؤُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ»^(۱).

رجوع کنندگان (از سفر) توبه گاران و عبادت کنندگان مر پروردگار خود بوده و او را ثنا و ستایش مینماییم).

دعای طلب باران:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَا لِكِ يَوْمَ الدِّينِ»، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ : أَنْتَ الْغَيْبِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ. أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ، وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ عَلَيْنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ»^(۲).

ستایش خدای راست که پروردگار جهانیان است، خدای بی اندازه مهربان، و نهایت بارحم، پادشاه روز جزا، نیست معبودی بجز خداوند آنچه را اراده نماید انجام میدهد، ای بار الها! تو خدایی و بجز تو معبودی نیست، تو بی نیازی، و ما محتاج ایم، بر ما باران (رحمت خویش) را نازل فرما، و آنچه را که بر ما نازل نمودی (سبب) قوت و بسنده ساز تا میعاد معینی بگردان).

دعای وقت داخل شدن بمسجد:

۱- صحیح مسلم.

۲- سنن ابوداود و مستدرک حاکم.

«أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»^(۱).

پناه میبرم بخداوند بزرگ، و بذات کریم او، و قدرت و غلبه قدیم او از شر شیطان رانده شده).

«بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»^(۲).

بنام خداوند صلوات و سلام بر رسول خدا ﷺ، ای بار الها! گناهان مرا بیامرزد و دروازه های رحمت خویش را برایم بگشاید).

دعای وقت بیرون شدن از مسجد:

«بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ»^(۳).

بنام خداوند صلوات و سلام بر رسول خدا ﷺ، ای بار الها! گناهان مرا بیامرزد و دروازه های فضل خویش را برایم بگشاید).

دعای وقت داخل شدن به بازار:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۴).

نیست معبودی بجز الله و خداوند یگانه و یکتا است، برای او هیچ شریکی نیست، و

۱- سنن ابوداود.

۲- مسند امام احمد و سنن ابن ماجه.

۳- مسند امام احمد و سنن ابن ماجه.

۴- سنن ترمذی و مسند امام احمد.

پادشاهی از آن او است، و (همه) ستایش از آن او است، زنده میگرداند و میمیراند، و او است زنده ابدی که هیچ نمی میرد، و به ید بلا کیف اوست خیرها، و او بر همه چیزها توانا است).

دعای داخل شدن به بیت الخلاء:

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ»^(۱).

بنام خداوند، ای بار الها! من به تو پناه میبرم از (شر) شیطان های نر و ماده).

دعای وقت بیرون شدن از بیت الخلاء:

[غُفْرَانِكَ] «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي»^(۲).

آمرزش ترا میطلبم. ثنا و ستایش مرا خداپرا که از من چیزهای مؤذی را دور نموده و مرا عافیت بخشیده است).

دعای تعزیت:

«إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَلْيَتَصَبَّرْ وَلْيَتَحْتَسِبْ»^(۳).

کسی را که میرانیده است از آن خداوند بوده است، همه چیزهایی را که داده است از آن او است، هر چیز در نزد خداوند میعاد معینی دارد، پس صبر کن خداوند برایت مزد و پاداش میدهد).

دعای زیارت قبور:

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- سنن ترمذی و ابو داود.

۳- صحیح بخاری ۲۰ / ۸۰ ، و مسلم ۲۰ / ۶۲۶.

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ»^(۱).

سلام باد بر شما اهل دیار از مؤمنان و مسلمانان، و بدون شک ما هم اگر خداوند بخواهد بشما حتما پیوست شدنی هستیم، خداوند گذشتگان و آیندگان ما را مورد رحمت خود قرار دهد، از خداوند برای خود و شما عافیت (سلامتی از عذاب دنیا و آخرت را) میخواهم.

دعای پیش از شروع طعام:

وقتی انسان میخواهد طعام بخورد «بسم الله» میگوید، و اگر گفتن «بسم الله» در آغاز طعام خوردن از یادش رفته بود این دعا را بخواند: «بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ»^(۲). بنام خداوند در اول و آخر طعام شروع مینمایم).

دعای بعد از فراغت از طعام:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ، مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ»^(۳).

ثناء و ستایش مر خدای را که مرا طعام داده است و روزی را بدون صرف نمودن قوت و قدرت من، برایم ارزانی نموده است).

دعای مهمان برای میزبان:

«اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَأَسْقِ مَنْ سَقَانِي»^(۱).

۱- صحیح مسلم ۲ / ۲۷۱.

۲- سنن ابوداود ۳ / ۳۴۷.

۳- سنن ابوداود.

ای بار الها! کسی که مرا طعام خورانیده است او را طعام بده و کسی که مرا نوشانیده است او را بنوشان).

دعای روزه دار برای کسیکه او را افطاری داده است:

«أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ»^(۲).

روزه داران در نزد شما افطار نمودند و نیکوکاران از طعام شما خوردند و فرشتگان بر شما رحمت فرستادند).

دعای وقت افطار:

«ذَهَبَ الظَّمَاُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ، وَثَبَّتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ»^(۳).

تشنگی از بین رفت، و رگها تر شد، و ثواب حاصل گردید، اگر خداوند بخواهد).

دعای وقت عیادت مریض:

«لَا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ»^(۴).

کدام حرجی نیست (این بیماری) اگر خداوند بخواهد (وسیله) پاکي گناهانت میگردد).

دعای عطسه زننده:

زمانیکه انسان عطسه میزند بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» ثناء و ستایش باد مر خدا را. و کسیکه

۱- صحیح مسلم ۳ / ۱۲۶.

۲- سنن ابوداود ۳ / ۳۶۷.

۳- سنن ابوداود ۲ / ۳۰۶.

۴- صحیح بخاری.

به نزدش موجود است بگوید: «يَرْحَمُكَ اللهُ» خداوند ترا مورد رحمت خود قرار دهد. و عطسه زننده در جوابش این دعا را بگوید: «يَهْدِيكُمْ اللهُ وَيُصْلِحُ بِالْكُم»^(۱). خداوند شما را هدایت کند و حال شما را درست بگرداند.

دعای برای کسیکه ازدواج نموده است:

«بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ»^(۲). خداوند برای تو و برتو برکت بگذارد و خداوند به هردوی شما خیر و خوبی ارزانی کند.

دعای خیر و برکت بر متاعی که انسان خریداری میکند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ»^(۳).

ای بار الها! من از تو خیر این چیز را و خیری که در آن آفریدی میخواهم، و از شر آن و شری را که در آن آفریده ای بتو پناه میبرم).

دعای وقت دیدن ماه نو:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، وَالتَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَتَرْضَى، رَبَّنَا وَرَبُّكَ اللهُ»^(۴).

خدا بزرگ است، ای بار الها! طلوع این ماه را بر ما مایه امن و ایمان و سلامتی و

۱- صحیح بخاری ۷ / ۱۲۵، و مسند امام احمد بن حنبل.

۲- سنن ابوداود و سنن ترمذی.

۳- سنن ابوداود ۲ / ۲۴۸.

۴- سنن ترمذی ۵ / ۵۰۶.

اسلام و توفیق بر چیزیکه تو آنرا دوست داری و بآن راضی هستی بگردان، پروردگار ما و پروردگار تو خداوند عَلَّامٌ است).

دعای وقت دیدن در آینه:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي حَسَّنَ خَلْقِي وَخَلَقِي وَزَانَ مِنِّي مَا شَانَ مِنْ غَيْرِي»^(۱).

ثنا و ستایش مر خدای را که آفرینش و اخلاق مرا نیکو ساخته است، و چیزهاییکه بدیگران عیب بوده بمن زینت گردانیده است).

دعای وقت آواز رعد و برق:

«سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ»^(۲).

پاک است خدای که رعد ثنا و ستایش او را مینماید، و فرشتگان از وی ترس و خوف دارند).

دعای وقت نوشیدن آب زمزم:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ

الرَّاحِمِينَ»^(۳). ای بار الها! من از تو علم پر منفعت و روزی فراخ و صحت یابی از هر دردی را میخواهم، برحمت تو ای مهربانترین مهربانان). (توسل میجویم).

دعای ختم مجلس:

۱- طبرانی.

۲- موطأ امام مالك.

۳- مستدرک حاکم ۱ / ۶۴۶.

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»^(۱).

ای الله تو پاکی، ثناء و ستایش تو راست، گواهی میدهم باینکه جز تو معبودی نیست، از تو آمرزش میطلبم و به تو توبه گارم).

دعای وقت همبستر شدن با همسر:

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا»^(۲).

بنام خداوند، ای بار الها! ما را از (شر) شیطان نگهدار، و اولادهای که بما عطا میکنی از (شر) شیطان نگهدار).

دعای قبل از خواب:

«بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا»^(۳).

بنام تو ای بار الها! میمیرم و زنده میگردم).

دعای وقت بیدار شدن از خواب:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ»^(۴).

ثناء و ستایش مر خدای را که ما را بعد از میرانیدن زنده گردانیده و بسوی او حشر و نشر ما است).

دعای عقیقه:

- ۱- سنن ترمذی و ابوداود، و نسائی.
- ۲- صحیح بخاری ۶ / ۱۴۱ و صحیح مسلم ۲ / ۱۰۲۸.
- ۳- مسند امام احمد.
- ۴- صحیح مسلم.

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ هَذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانٍ»^(۱).

(بنام خدا، خدا بزرگ است، ای بار الها! از تو است، و برای تو، این عقیقه فلان (نام مولود را بگیرد).

«اللَّهُمَّ هَذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانٍ دُمُّهَا بِدَمِهِ وَعَظْمُهَا بِعَظْمِهِ وَجِلْدُهَا بِجِلْدِهِ وَشَعْرُهَا بِشَعْرِهَا، وَجَهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفاً وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي، وَنُسُكِي، وَمَحْيَايَ، وَمَمَاتِي، لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ».

ای بار الها! این عقیقه فلانی (اینجا نام مولود گفته شود) است خون آن بخون او، استخوان آن به استخوان او، پوست آن به پوست او، موی آن بموی او، من بسوی آن ذاتی رو آوردم که آسمانها و زمین را آفریده است در حالیکه من از انحرافات برکنارم و از مشرکان نیستم، واقعاً نماز من، نسک من، زندگی من، و مرگ من برای خدا است، پروردگار جهانیان ذاتی که شریکی ندارد و من باین مأمور شده ام و من نخستین مسلمان هستم، خدایا! از تو است و برای تو). چون بدینجا رسید حیوان را ذبح نماید.

دعای قنوت:

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ، وَنَسْتَغْفِرُكَ، وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْحَمْدَ، وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنَخْلَعُ مِنْ يَدَيْكَ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ نَعْبُدُ، وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ، وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ، وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ، وَنَخْشَى عَذَابَكَ، إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ»^(۲).

۱- سنن بیهقی ۲ / ۱۸۵.

۲- سنن کبری بیهقی.

ای بار الها! از تو یاری میجوئیم، و از تو آمرزش میخواهیم، و بتو ایمان می آوریم، و به تو توکل می ورزیم، و به تو ثناء خیر میگوئیم، و ترا شکر میکنیم، و نا سپاسی نمیکنیم، و کسانیرا که از اوامر تو سر پیچی میکنند میگذاریم و ترک میدهیم، ای بار الها! خاص ترا می پرستیم و خاص برای تو نماز میگذاریم، و خاص ترا سجده میکنیم، و بسوی تو میشتابیم، و بتو اخلاص می ورزیم، رحمت ترا میجوئیم، و از عذاب تو میترسیم، واقعاً که عذاب تو بکافران پیوست است).

دعای نجات از غم و اندوه:

«اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ، ابْنُ عَبْدِكَ، ابْنُ أُمَّتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِي حُكْمِكَ، عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَيْعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلَاءَ حُزْنِي، وَذَهَابَ هَمِّي»^(۱).

ای بار الها! من بنده تو ام و فرزند بنده تو ام و فرزند کنیز تو ام پیشانی من بید تو است، حکم تو در من جاری است، فیصله تو در مورد من عدل و انصاف است، تو به هر اسمیکه خود را بآن نام گذاری کرده ای و یا آن اسم را در کتاب خویش نازل فرموده ای، و یا آن اسم را بکسی از مخلوق خویش تعلیم داده ای، و یا آن اسم را در نزد خویش در علم غیبی که بآن داری اختیار نمودی، سوال میکنم که قرآن را بهار دلم و نور سینه ام و وسیله برای دوری از غم و اندوه ام بگردان).

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ

وَعَلَبَةِ الرَّجَالِ»^(۱).

ای بار الها! من بتو پناه میبرم از اندوه و غم، و به تو پناه میبرم از ناتوانی و کسالت، و به تو پناه میبرم از ممسکی و ترس، و بتو پناه میبرم از قرض داری و قهر مردها).

دعای بی قراری:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ»^(۲).

نیست معبودی بجز خدای حلیم و عظیم، نیست معبودی بجز خداوند پروردگار عرش بزرگ، نیست معبودی بجز خداوند پروردگار آسمانها و پروردگار زمین و پروردگار عرش کریم).

«اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»^(۳).

ای بار الها! امید رحمت تو را دارم مرا به اندازه یک پلک چشم به نفس من مسپار، و تمام کارم را درست فرما، نیست معبودی جز تو).

«لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ»^(۴). نیست معبودی جز تو، پاکی تو، همانا من از جمله ستمگاران بودم).

«اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً»^(۵). الله، الله، پروردگار من است، باو هیچ چیزی

۱- صحیح بخاری ۷ / ۱۵۸.

۲- صحیح بخاری ۷ / ۱۵۴، و صحیح مسلم ۴ / ۲۰۹۲.

۳- سنن ابوداود ۴ / ۳۲۴.

۴- سنن ترمذی ۵ / ۵۲۹.

۵- ابوداود ۲ / ۸۷.

را شریک نمیسازم).

دعای رفع نا آرامی و یا ترس در خواب:

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ، وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضَرُونَ»^(۱).

پناه میبرم به کلمه های تمام خداوند از خشم و عذاب خداوند، و از شر بنده گان خداوند، و از وسوسه های شیاطین، و از حاضر شدن شیطانها).

دعای برای عزت و رسیدن بمقام و منصب:

اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ ﴿ تُوْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعْزُ مَنْ تَشَاءُ، وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِبِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ، وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ، وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾^(۲).

ای بار الها! ای مالک ملک به هر کسی که خواهی پادشاهی میدهی و از هر کسی که به خواهی پادشاهی را میگیری، هر که را خواهی عزت میدهی و هر که خواهی ذلیل میگردانی، شب را به روز داخل میکنی و روز را بشب داخل میکنی، زنده را از مرده بیرون میکنی و مرده را از زنده بیرون میکنی، و هر که را خواهی روزی بیشمار میدهی).

دعای طلب علم:

۱- سنن ابوداود ۴ / ۱۲.

۲- سوره آل عمران، آیه های: ۲۶ - ۲۷.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ»^(۱).

ای بار الها! من از تو علم پر منفعت میخوامم و پناه میبرم بتو از علمیکه در آن نفعی نمی باشد).

دعا برای جلوگیری از امراض خطرناک:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُدَامِ، وَالْجُنُونِ، وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ»^(۲).

ای بار الها! بتو پناه میبرم از (مبتلا شدن) به پیسی، دیوانگی، بندخوره، و سایر مرضهای بد).

دعای صحتی و سلامتی:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»^(۳).

ای بار الها! من از تو سوال صحتی و سلامتی را در دنیا و آخرت مینمایم).

دعای نجات از شرک:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ»^(۴).

ای بار الها! من بتو پناه میبرم از اینکه بتو شریک بگیرم در حالیکه من میدانم، و از تو آمرزش میطلبم از (شرک و) چیزی که من نمیدانم).

دعای وقت دیدن مصیبت زده:

۱- سنن ابن ماجه ۲ / ۳۲۷.

۲- مصنف ابی شیبیه ۷ / ۱۸.

۳- سنن ترمذی ۵ / ۵۲۴.

۴- مسند احمد ۴ / ۴۰۳.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا»^(۱). ثناء و ستایش مر خدای را که مرا از چیزیکه ترا بآن مبتلاء نموده است نجات داده است، و مرا بر بسیاری از مخلوق خود فضیلت و بر تری بخشیده است).

دعای بعد از اذان:

«اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ النَّامَةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ»^(۲).

ای بار الها! صاحب این دعوت کامله، و نماز استوار، محمد ﷺ را وسیله و فضیلت و درجه رفیع عطا فرما، و او را در مقام محمود قرار بده، مقامیکه وعده آن را فرموده ای).

دعای وقت روبرو شدن به دشمن:

«اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِنَا وَآمِنْ رَوْعَاتِنَا»^(۳).

ای بار الها! عیب های ما را بپوشان و ترس ما را به امن بدل فرما).

دعای درخواست اخلاق حسنه:

«اللَّهُمَّ حَسَّنْتَ خَلْقِي فَحَسِّنْ خُلُقِي»^(۴).

ای بار الها! آفرینش مرا نیکو ساختی پس اخلاق مرا نیز نیکو بساز).

دعای جنازه:

۱- سنن ترمذی ۵ / ۴۹۳، و مشکاة المصابیح، باب الدعوات فصل دوم.

۲- صحیح بخاری، ۱ / ۱۵۲.

۳- مسند احمد، و مشکاة المصابیح باب الدعوات في الأوقات فصل سوم.

۴- مسند امام احمد ۶ / ۶۵.

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ»^(۱).

ای بار الها! زنده و مرده ما را و حاضر و غائب ما را و کوچک و بزرگ ما را و مرد و زن ما را بیامرز، بار الها! هر که را از ما زنده نموده ای، پس زنده نگهدار او را بر اسلام، و هر که را از ما فوت ساخته ای پس او را بر ایمان بمیران).

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالنَّالِجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ»^(۲).

ای بار الها! او را بیامرز و بر او رحم کن او را عافیت ده، از او در گذر، مهمانی او را به عزت تمام فراهم گردان، قبر او را فراخ کن، او را به آب برف و ژاله بشوی، و او را از گناها پاک کن چنانکه پارچه ای سفید را از چرک پاک میکنی، و او را به خانه ای بهتر از خانه اش، و به اهلی بهتر از اهلیش، و به همسری بهتر از همسرش عوض بده، او را به بهشت داخل گردان، و او را از عذاب قبر و عذاب آتش وارهان).

دعای برای جنازه پسر نابالغ:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا، وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا، وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا»^(۳).

۱- مشکاة المصابیح باب المشی بالجنزة فصل دوم.

۲- صحیح مسلم ۲ / ۶۶۳.

۳- سنن ابوداود و نسائی و سنن ترمذی..

ای بار الها! او را برای ما توشه آخرت بگردان توشه ای از پیش فرستاده شده، و او را برای ما اجر و ذخیره گردان، و او را برای ما شفیع و مقبول الشفاعة گردان).

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا، وَسَلْفًا، وَأَجْرًا»^(۱).

خدایا! او را برای ما میزبان و ذخیره و ثوابی قرار ده).

دعا برای جنازه دختر نابالغ:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا، وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا، وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا»^(۲).

ای بارالها! او را برای ما توشه آخرت بگردان توشه ای از پیش فرستاده شده، و او را برای ما اجر و ذخیره گردان، و او را برای ما شفیع و مقبول الشفاعة گردان).

دعای برای علاج بی خوابی:

«اللَّهُمَّ غَارَتِ النُّجُومُ وَهَدَّاتِ الْعُيُونُ وَأَنْتَ حَيُّ قَيُّوْمٌ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ أَنْمِ عَيْنِي»^(۳).

ای بار الها! ستاره ها غائب شدند، و چشم ها آرام گرفتند، و توی زنده و بخود پاینده، ای زنده ای بخود پاینده، و چشم هایم را به خواب ببر).

دعای سجده تلاوت:

«سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَبَحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ، فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^(۴). چهره ای من ذاتی را که او را آفریده و صورت بندی نموده است سجده

-
- ۱- صحیح بخاری کتاب الجنائز، باب قراءة فاتحة الكتاب على الجنائز. ۲ / ۱۱۳.
  - ۲- مشکاة المصابیح.
  - ۳- معجم کبیر طبرانی ۵ / ۱۲۴، شیخ البانی در سلسله الأحادیث الضعیفة نقل کرده گفته است که این حدیث ضعیف است.
  - ۴- مشکاة المصابیح.

کرده است، ذاتی که گوشها و چشم او را به قوت و توانایی خویش سوراخ نموده است با برکت است خداوند و بهترین آفریدگار است).

دعای وقت شنیدن آواز خروس:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»^(۱). ای بار الها! من از فضل و مهربانی تو سوال میکنم.

دعای وقت شنیدن عرعر خر:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»^(۲).

پناه میبرم به خداوند از شر شیطان رانده شده).

دعا برای نجات حاصل کردن از عادات و اخلاق ناپسند:

«اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ النِّفَاقِ وَعَمَلِي مِنَ الرِّيَاءِ وَلِسَانِي مِنَ الْكُذْبِ وَعَيْنِي مِنَ الْخِيَانَةِ، فَإِنَّكَ تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورِ»^(۳).

ای بار الها! قلبم را از نفاق و عملم را از ریا و زبانم را از دروغ، و چشم هایم را از خیانت پاک بگردان، توی که به خیانت کردن چشم ها علم داری و چیزهای که در سینه ها پوشیده است میدانی).

دعا برای رفع مشکلات:

«اللَّهُمَّ لَا سَهْلَ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا»^(۴).

۱- مشکاة المصابیح، باب الدعوات فی الأوقات، فصل الأول.

۲- مشکاة المصابیح، باب الدعوات فی الأوقات، فصل الأول.

۳- حکیم ترمذی و خطیب بغدادی.

۴- صحیح ابن حبان حدیث (۲۴۲۷).

ای بار الها! هیچ کاری آسان نمیگردد مگر آن که تو او را سهل و آسان بگردانی، و تو مشکل را اگر بخواهی آسان میگردانی).

دعا جهت نجات یافتن از قرض داری:

«اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ»^(۱).

ای بار الها! احتیاجات مرا از روزی حلال پوره کن و از (خوردن) حرام مرا رهایی بخش، و از ماسوی خود بفضل و مرحمت خویش مرا بی نیاز ساز).

دعا برای پدر و مادر:

﴿رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾^(۲).

(پروردگارا! برای پدر و مادرم ببخشا همچنانکه مرا در خورد سالی تربیه کرده اند).

۱- سنن ترمذی ۵ / ۵۶۰.

۲- سوره اسراء آیه: ۲۴.

نشش کلمه دین

اول کلمه طیبه:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»

(جز خداوند هیچ معبودی نیست، محمد ﷺ فرستاده خدا است).

دوم کلمه شهادت:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

(گواهی میدهم بر اینکه جز خداوند هیچ معبودی نیست، او یکتا است و او را هیچ شریکی نیست، و گواهی میدهم بر اینکه محمد ﷺ بنده خدا ﷻ و رسول او است).

سوم کلمه تمجید:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ

الْعَظِيمِ»^(۱).

(پاک است خداوند، همه ثنا و ستایش از آن اوست، و هیچ معبودی جز او نیست، و خداوند بزرگ است، و هیچ جای بازگشتی و قوتی جز خداوند نیست، خدا بلند مرتبه و بزرگ است).

چهارم کلمه توحید:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ

أَبَدًا أَبَدًا ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

(جز خدا هیچ معبودی نیست، او یکتا است، و او را هیچ شریکی نیست، پادشاهی از آن اوست، و ثناء و ستایش مختص ذات اوست، زنده میگرداند و میمیراند، و اوست زنده دائمی و ابدی، صاحب عظمت و بزرگی است، خیر و خوبی بید اوست، و او بر هر چیز توانا است).

پنجم کلمه استغفار:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ عَمْدًا أَوْ خَطَأً سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي أَعْلَمُ، وَمَنِ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ وَسَتَّارُ الْعُيُوبِ وَغَفَّارُ الذُّنُوبِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.»

(از خدواند پروردگار خویش از همه گناهان که به قصد یا بخطا و پوشیده و یا آشکار انجام داده ام آمرزش میخواهم و بسوی او از همه گناهی که میدانم و گناهی که نمیدانم توبه مینمایم، ای بار الها! تو بسیار داننده امور غیبی و تو بسیار پوشاننده عیبهای و تو بسیار آمرزنده گناهی، و نیست هیچ جای بازگشتی و نه هم قوتی جز خداوند خدای بلند مرتبه و بزرگ).

ششم کلمه رد کفر:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ بِهِ تُبْتُ عَنْهُ وَتَبَّرْتُ مِنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ وَالْغَيْبَةِ وَالْبِدْعَةِ وَالنَّمِيمَةِ وَالْفَوَاحِشِ وَالْبُهْتَانِ وَالْمَعَاصِي كُلِّهَا، وَأَسْلَمْتُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ.»

(ای بار الها! بتو پناه می برم از اینکه بتو چیزی را شریک بگردانم و من آنرا بدانم، و از چیزهاییکه نمیدانم از تو آمرزش میخواهم از آن (همه گناهان) توبه نمودم و از کفر و

شرک و غیبت و بدعت و سخن چینی و کارهای زشت، و همه گناهان بیزاری میجویم،
و اسلام آوردم و میگویم: جز خداوند هیچ معبودی نیست، و محمد ﷺ رسول خدا
است).

وظیفه نهایت آسان و پر وزن در صحیفه اعمال:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ»^(۱).

(پاک است خداوند ثناء و ستایش مر خدای راست، پاک است خداوند بزرگ).

«الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات، وألف ألف صلاة وسلام على أفضل البريات،

وعلى آله وأصحابه والتابعين لهم بإحسان، رضي الله عنهم ورضوا عنه».

از خوانندگان این مجموعه (اذکار صالحین) التماس دعا دارم.

اسلام آباد پاکستان

دكتور نظام الدين «نافع»

تاریخ: ۱۰ / ۲ / ۲۰۰۸ م.

۱- صحیح بخاری ۷ / ۱۶۸ صحیح مسلم ۴ / ۲۰۷۲.

فهرست مآخذ

ش	نام کتاب	نام مؤلف
۱	قرآن کریم	
۲	صحیح البخاری	محمد بن اسماعیل بخاری
۳	صحیح مسلم	مسلم ابی الحسن ابن حجاج القشیری
۴	سنن ترمذی	ابو عیسی محمد ابن عیسی الترمذی
۵	سنن ابو داود	سلیمان بن الأشعث السجستانی
۶	سنن نسائی	ابو عبد الرحمن احمد ابن شعیب النسائی
۷	سنن ابن ماجه	ابو عبد الله محمد بن یزید القزوینی
۸	موطا امام مالک	ابن انس الأصبیحی
۹	مسند امام احمد	امام احمد ابن حنبل
۱۰	مستدرک	ابو عبد الله حاکم نيسابوری
۱۱	السنن الكبرى	امام بیهقی
۱۲	مشکاة المصابیح	خطیب تبریزی
۱۳	تاریخ بغداد	خطیب بغداد
۱۴	الدعاء من الكتاب والسنة	سعد بن علی القحطان
۱۵	حصن المسلم	سعد بن علی القحطان
۱۶	الدعاء المستجاب من الحديث والكتاب	الجواد أحمد عبد الجواد

آثار علمی مؤلف

الف - آثار چاپ شده:

- ۱- اذکار صالحین (کتاب حاضر).
- ۲- انحرافات در دوره آوارگی و تدابیری آن.
- ۳- اساسات استراتیژی امریکا در قضیه افغانستان (ترجمه).
- ۴- تجوید و علوم قرآن.
- ۵- تفسیر نافع (سوره فاتحه و پاره اخیر قرآن مجید).
- ۶- تفسیر نافع (سوره های یس، الرحمن، و الملک).
- ۷- جهاد و هجرت.
- ۸- جهاد از دیدگاه قرآن و حدیث (به زبان دری و پشتو).
- ۹- الجهاد فی سبیل الله مفهومه والدعوة إليه (به زبان عربی).
- ۱۰- حقوق طفل در اسلام.
- ۱۱- روزه.
- ۱۲- رهنمای حج و عمره و زیارت مسجد نبوی ﷺ.
- ۱۳- عدالت در اسلام.
- ۱۴- کتاب مطالعه (ترجمه).
- ۱۵- مسائل توحید از طریق سؤال و جواب.
- ۱۶- میراث در اسلام.
- ۱۷- سود و ضررهای آن.

- ۱۸- نماز.
- ۱۹- منہیات در اسلام.
- ۲۰- نشانه های استراتیژی انکشاف اجتماعی در افغانستان (ترجمه).
- ۲۱- وجوب عمل به سنت رسول اکرم ﷺ و کفر منکر آن (ترجمه).
- ۲۲- یتیم در جامعه اسلامی.
- ۲۳- سیرت النبی ﷺ (ترجمه).

ب- آثار آمادہ چاپ:

- ۲۴- تعلیم و تربیة اسلامی صنف چهارم (کتاب درسی).
- ۲۵- تعلیم و تربیة اسلامی صنف پنجم (کتاب درسی).
- ۲۶- الحقوق الأساسية للبشر (به زبان عربی).
- ۲۷- افغانستان در گذشته و حال (ترجمه).
- ۲۸- ملا علی القاری الهروی محدثاً (رساله دوکتوری).
- ۲۹- الإمام البخاری وصحیحہ (به زبان عربی).
- ۳۰- العلم النافع أوصافه وآثاره (به زبان عربی).

ج- تحقیق و تدقیق بر کتب ذیل:

- ۳۱- تدقیق ترجمه دری فی ظلال القرآن «شہید سید قطب».
- ترجمه استاد محمد صدیق راشد سلجوقی جزء اول، دوم، سوم، چهارم، پنجم و ششم.

۳۲- تدقیق ترجمه تفسیر قرآن مجید «عبدالله یوسف علی» ترجمه استاد صباح الدین کشکی جلد اول، دوم، سوم، چهارم، پنجم و ششم (قرآن مجید از اول تا اخیر).

۳۳- ارکان اسلام.

۳۴- حضرت عیسی علیه السلام بنده خدا و رسول او.

۳۵- حکمت شهادت.

۳۶- داستانهای پیامبران علیهم السلام.

۳۷- تربیه اولاد مسلمان در جوامع غیر اسلامی.

۳۸- اسلام و شوروی.

نمای از نظام سیاسی اسلام.